

A jogi akadálymentesítés előmozdítása a szlovák-magyar határtérségben

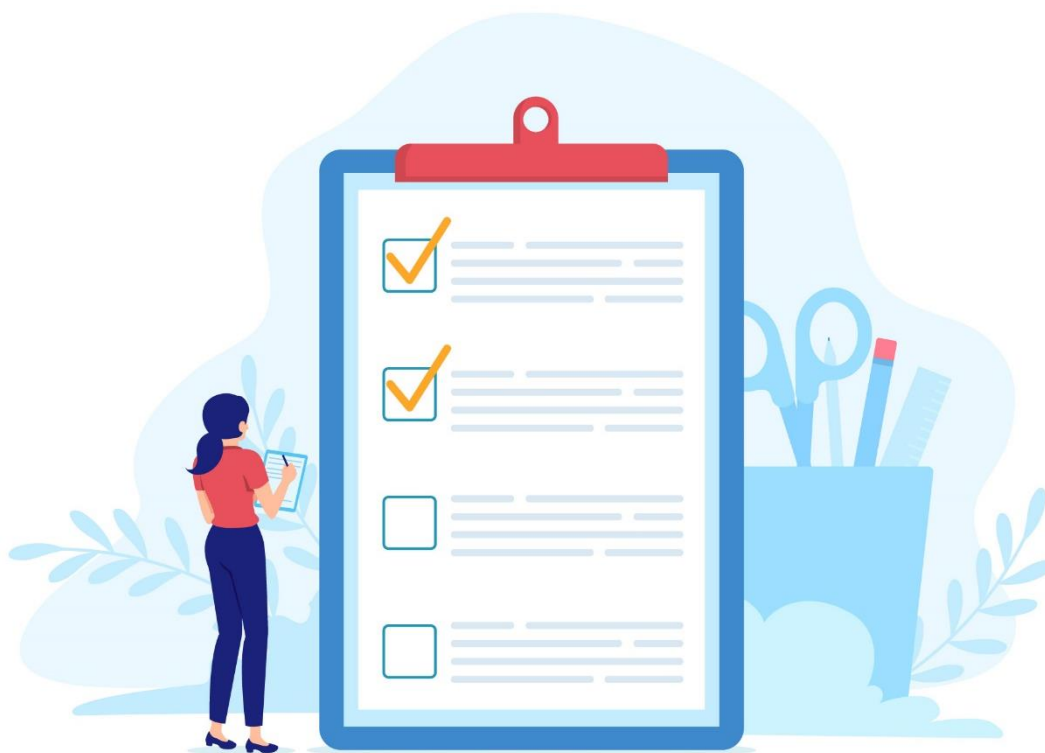

Akadálymonitoring

KÉRDŐÍVEZÉS

JELENTÉS

2024. június 21.

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

#BuildingPartnership #InterregHUSK #EuropeanUnion
#crossbordercooperation #regionaldevelopment #ACCESS

access@cesci-net.eu; www.hu-sk.eu

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	3
	Az #ACCESS projektről	3
	Akadálymonitoring	3
	Kérdőívezés	3
2	Módszertani áttekintés	4
3	A teljes minta ismertetése	7
4	A kérdőívezés eredményei	9
4.1	Határon átnyúló lakóhelyi mobilitás	9
	A lakóhelyi mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája	9
	A lakóhelyi mobilitáshoz kapcsolódó akadályok	12
4.2	Határon átnyúló bevásárlási célú mobilitás	16
	A bevásárlási célú mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája	16
	A bevásárlási célú mobilitáshoz kapcsolódó akadályok	18
4.3	Határon átnyúló munkavállalói mobilitás	20
	A munkavállalói mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája	21
	A munkavállalói mobilitáshoz kapcsolódó akadályok	23
4.4	Határon átnyúló tanulói mobilitás	25
	A tanulói mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája	26
	A tanulói mobilitáshoz kapcsolódó akadályok	29
4.5	Határon átnyúló projektek megvalósítása	30
	A határon átnyúló projektek megvalósítására fókuszáló kérdőív mintája	31
	A határon átnyúló projektekhez kapcsolódó akadályok	31
5	Eredmények összegzése az #ACCESS projekt folytatásához	35
6	Mellékletek	37
6.1	A kérdőívek	37
6.1.a	A lakossági mobilitásra fókuszáló kérdőív	37
6.1.b	A bevásárlási célú mobilitásra fókuszáló kérdőív	41
6.1.c	A munkavállalói mobilitásra fókuszáló kérdőív	42
6.1.d	A tanulói mobilitásra fókuszáló kérdőív	44
6.1.e	A határon átnyúló projektek megvalósítására fókuszáló kérdőív	46
6.2	A direkt megkeresések helyszínei	48
6.2.1	Szórólapozás helyszínei (shopping)	48
6.2.2	Szórólapozás települései (CBRM)	49
6.3	A népszerűsítéshez használt vizuális elemek	50

1 Bevezetés

Az #ACCESS projektről

Magyarország és Szlovákia közös határa mentén az európai uniós csatlakozásnak köszönhetően érzékelhetően előrehaladt az integráció. Nemcsak a külkereskedelmi forgalom nőtt meg látványosan 2004 óta a két ország között, 2022-ben elérve a 17 milliárd eurós rekord szintet, nemcsak az éjjel-nappal nyitva tartó közúti határátkelők száma szaporodott meg (a rendszerváltás előtti 6-ról közel 40-re növe), hanem a határ menti munkaerőpiaci célú ingázás is tízezres nagyságrendben érinti a határtérség lakosságát, miközben több mint 1000 szlovákiai diák látogatja a magyarországi iskolákat, és közel 20 ezer szlovák állampolgár már életvitelszerűen is Magyarországon él. A nyugat-európaiakhoz hasonló határon átnyúló városi körzetek alakultak ki Pozsony (Bratislava) és Kassa (Košice) térségében, a bevásárló turizmus pedig a 2007. decemberi schengeni nyitás óta az itt élők mindennapjainak részévé vált: egyes határ menti magyarországi bevásárlóközpont forgalmának mintegy 75%-át szlovákiai ügyfelek generálják.

Mindezek a jelenségek alátámasztják **'A jogi akadálymentesítés előmozdítása a szlovák-magyar határ mentén'** (röviden: **#ACCESS**) névre hallgató stratégiai projekt jelentőségét. A projekt 2023. május 1-től 2029. április 30-ig tart, és a két végrehajtó partner, a budapesti székhelyű Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-európai Segítő Szolgálata (CESCI) és a kassai (Košice) székhelyű CESCI Carpathia ezen idő alatt minél több olyan jogi és adminisztratív természetű akadályt szeretne beazonosítani és megszüntetni, amelyek a ma meglévő határmenti mozgásokat és a határtérségben lakók életét megnehezítik.

Akadálymonitoring

A projekt első szakaszát az „akadálymonitoring” jelenti, amely a határ mentén élő polgárok által tapasztalt akadályok szisztematikus összegyűjtését foglalja magában kérdőívek, interjúk, egy online információs ügyfélszolgálat működtetése és a határon átnyúló városi térségekben megszervezendő területi referenciacsoportok műhelymunkái révén. A jogi háttérrel a releváns hatóságokkal folytatott interjúk és a vonatkozó jogszabályok elemzésének segítségével tárjuk fel.

Kérdőívezés

Annak érdekében, hogy az #ACCESS projekt elérhesse a kitűzött célját – a magyar-szlovák határ menti együttműködés előmozdítását – fel kell tárni azokat a jogi és adminisztratív problémákat, amelyeket a határtérségben élő emberek a határon átnyúló tevékenységeik során tapasztalnak. Ennek a feltáró, információgyűjtő munkának kiemelten fontos része volt a kérdőívezés, hiszen ezen a közvetlen csatornán keresztül nem csak a döntéshozók vagy a különböző érdekérvényesítő szervezetek meglátásait ismerhettük meg, hanem sokkal szélesebb réteget szólíthattunk meg, és adhattunk lehetőséget a saját meglátásaik megfogalmazására.

A kérdőívezés fő céljai:

- a határon átnyúló tevékenységek földrajzi és időbeli mintázatának átfogó felmérése;
- a határon átnyúló tevékenységek során tapasztalt jogi és adminisztratív akadályok beazonosítása;
- a határon átnyúló tevékenységek során tapasztalt jogi és adminisztratív akadályok mennyiségének, mélységének és minőségének felmérése.

2 Módszertani áttekintés

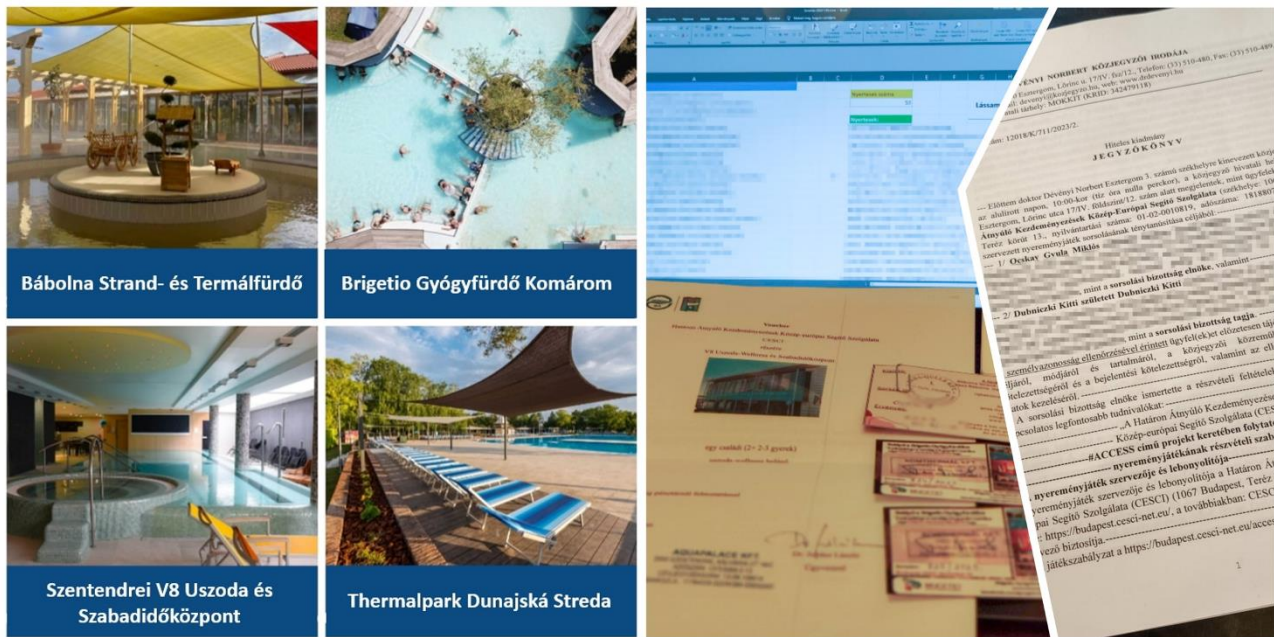
A minél szélesebb körű információk begyűjtése érdekében a kérdőívezést öt olyan témakörben végeztük el, amelyek relevánsak a szlovák-magyar határvidék esetében. Ezek a határon átnyúló bevásárlás, munkavállalás, tanulás, a tartós letelepedés a határ túloldalán, valamint a határon átnyúló projektek megvalósítása.

A kérdőívezés 2023. novemberétől 2024 januárjáig tartott. A tapasztalatok begyűjtésének területi fókuszja a szlovák-magyar határmenti térség volt (a határtól számított 30 km-es zónát véve alapul mindkét irányban). Ettől az alaplogikától két esetben térünk el: a lakossági mobilitásnál, ahol csak a Magyarországra átköltözötteket szólítottuk meg, illetve a program korábbi kedvezményezettjeinek szóló kérdőív esetében, ahol értelemszerűen a teljes programterület jelentette a területi lehatárolást. A sikeres információgyűjtés érdekében az alapvetően online formában kitölthető kérdőívek elérhetőségét több formában is népszerűsítettük: papír alapú szórólapokat terjesztettünk a releváns helyszíneken; online kampányt indítottunk; használtuk a direkt email-es megkeresést, amely részben a program közös titkárságán keresztül történt; és a közösségi médián elérhető platformokat is; valamint nyereményjátékot hirdettünk a kitöltők körében.

A kérdőívezés fő platformját az online kérdőívek jelentették, amelyeket a projekt weboldalán keresztül tettünk elérhetővé. Az öt különböző tematikájú, mindkét nyelven publikált kérdőív külön-külön került kialakításra, így minden válaszadónak csupán a számára releváns kérdésekre kellett választ adnia. A kitöltés csupán 10 percet vett igénybe, lehetővé téve, hogy a mindössze alapvető számítógépes ismeretekkel rendelkezők is részt vehessenek a felmérésben. Ez biztosította a projekt széles körű elérhetőségét és a különböző demográfiai csoportok bevonását.

A részvétel ösztönzésére a projektpartnerek egy nyereményjátékot is szerveztek azok számára, akik kitöltötték a kérdőívet. A nyeremények sorsolása két fordulóban történt, először 2023 novemberében, majd a projekt lezárásaként 2024 januárjában, így fenntartva a részvételi kedvet a kérdőívezés teljes időtartama alatt. Az első sorsoláson 317 válaszadó, míg a másodikon 893 válaszadó közül Esztergomban, Dévényi Norbert jegyző jelenlétében választottunk ki összesen tizenegy nyertest, akik Esztergomból, Kassáról (Košice), Örsújfaluról (Nová Stráž), Rajkáról, Vášarútról (Trhová Hradská) és Vámosbalogról (Veľký Blh) támogatták válaszaikkal a projektet. A nyertesek Bábolna, Komárom, Dunaszerdahely (Dunajská Streda) és Szentendre gyógyfürdőibe nyertek belépőt.

1. ábra: A kérdőívezéshez kapcsolódó nyereményjáték

A szórólapozás kulcsfontosságú eleme volt az #ACCESS projekt kérdőívezési stratégiájának, amely hagyományos, mégis hatékony módszerként szolgált a projekt népszerűsítésére és a célközönség széles körű elérésére. A projekt partnerei szorosan együttműködtek a helyi önkormányzatokkal és közösségi helyszínekkel, hogy a szórólapokat a lehető legtöbb emberhez eljuttassák, így biztosítva a projekt láthatóságát a határ menti térségben élők körében. A szórólapokat elsősorban bevásárlóközpontokban és közintézményekben terjesztették, lehetővé téve, hogy közvetlenül érjék el azokat az embereket, akik a leginkább érintettek lehetnek a határon átnyúló mobilitás és együttműködés akadályainak kérdéskörében. A határtérségben vásárlóknak projektpartneri segítséggel kilenc különböző napon volt lehetőségük a felmérést kitölteni Balassagyarmaton, Encsen, Esztergomban, Győrben, Kazincbarcikán, Komáromban, Mosonmagyaróváron, Ózdon, Salgótarjánban és Szécsényben. A határon ingázó munkavállalókat megcélzó szórólapokat személyesen osztottuk szét az alábbi településeken: Abaújszánta, Bezenye, Bódvaszilas, Büttös, Feketeerdő, Gönc, Göncruszka, Hegyeshalom, Hernádszurdok, Hidasnémeti, Hídvégardó, Hollóháza, Kéked, Komjáti, Levél, Mosonmagyaróvár, Pányok, Rajka, Telkibánya, Tornyosnémeti és Zsujta.

2. ábra: A kérdőívezéshez kapcsolódó terepi szórólapozás

A direkt e-mailes (közel 4 000 területileg és tematikailag releváns e-mail címre küldtük ki a kérdőívek linkjét) és közösségi médiás megkeresések (közel 150 területileg releváns facebook csoportot kerestünk meg a felkéréssel) további csatornákat nyújtottak a közönség elérésére. Az online PPC kampányok (Google- és Facebook-hirdetések), szintén fontos szerepet játszottak a projekt népszerűsítésében, biztosítva, hogy a kérdőívek a lehető legszélesebb körben érhék el a potenciális kitöltőket.

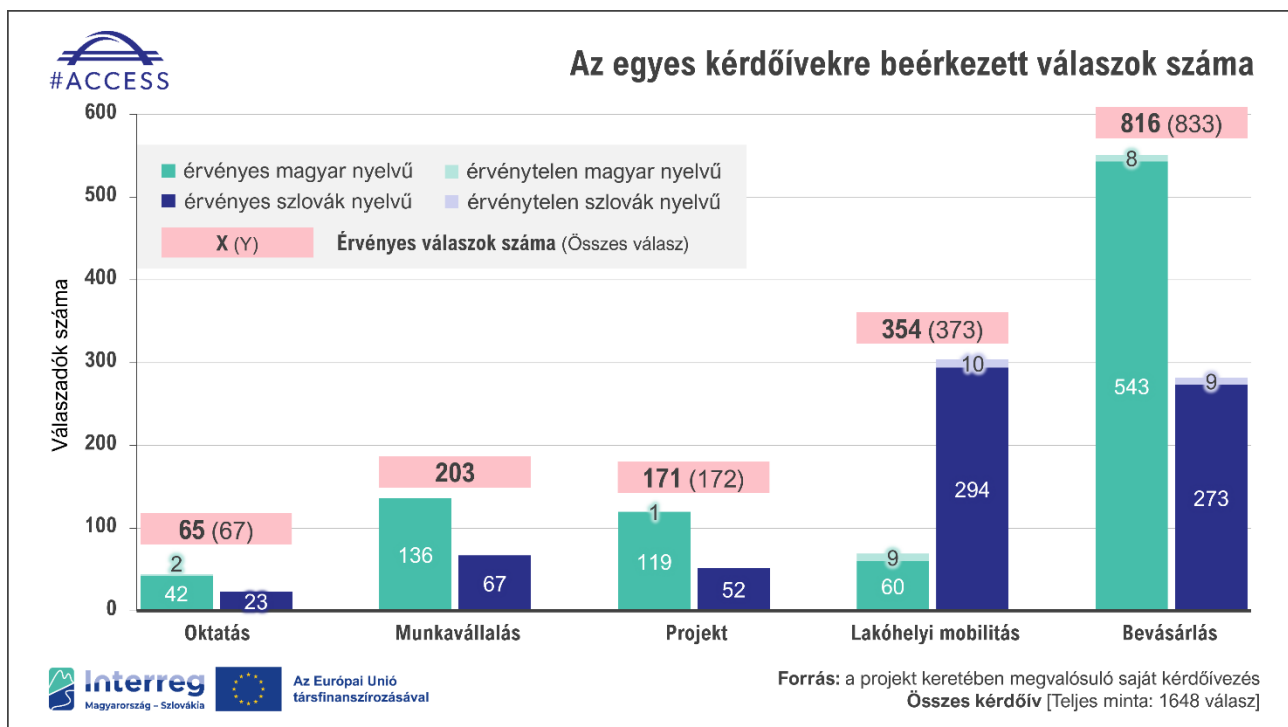
A fenti módszerekkel egyidőben a Közös Titkárságot is bevontuk, hogy a korábbi határon átnyúló projektekről szóló kérdőívet eljuttathassuk a projektgazdákhöz, így biztosítva, hogy azok, akik már részt vettek határon átnyúló projektekből, szintén hozzájárulhassanak tapasztalataikkal a felmérés sikeréhez.

3 A teljes minta ismertetése

Az #ACCESS projekt keretében összesen 1 648 kérdőívet (ebből érvényes: 1 609) töltöttek ki a magyar és a szlovák határ mindkét oldalán élő válaszadók, ami jelentős érdeklődést mutat a határon átnyúló mobilitás és együttműködés témája iránt. A válaszadók száma és eloszlása a különböző kérdőívek között változatos képet mutat (3. ábra). A legkevesebben – vélhetően demográfiai okokból – az oktatással kapcsolatos kérdőívet töltötték ki (67 kitöltés, ebből 65 volt érvényes), míg a legtöbben a vásárlással kapcsolatos kérdőívre válaszoltak (833 kitöltés, ebből 816 érvényes).

A kérdőívek magyar és szlovák nyelven voltak elérhetőek, tévedés lenne azonban a magyar és szlovák nyelvű kérdőívek számát közvetlenül területi adatokká konvertálni. Általánosságban elmondható, hogy a magyar nyelvű kérdőívek népszerűbbek voltak, magasabb válaszadási arányt generáltak, mint a szlovák nyelvű változat, ami összefüggésben állhat a határtérség etnikai demográfiai adottságaival. A lakhatás témáját leszámítva magyar nyelven megközelítően kétszer annyian töltöttek ki kérdőívet, mint szlovákul. A lakhatást vizsgáló kérdőívre sokkal többen válaszoltak szlovákul, hiszen ennek a kérdőívnek az elsődleges célcsoportját a Szlovákiából Magyarországra költözők alkották. Érdekes adalék, hogy a vásárlás témaköre után ez a téma tűnik a legrelevánsabbnak, ha az összes kitöltés számát vizsgáljuk.

3. ábra: Az egyes kérdőívekre beérkezett válaszok száma

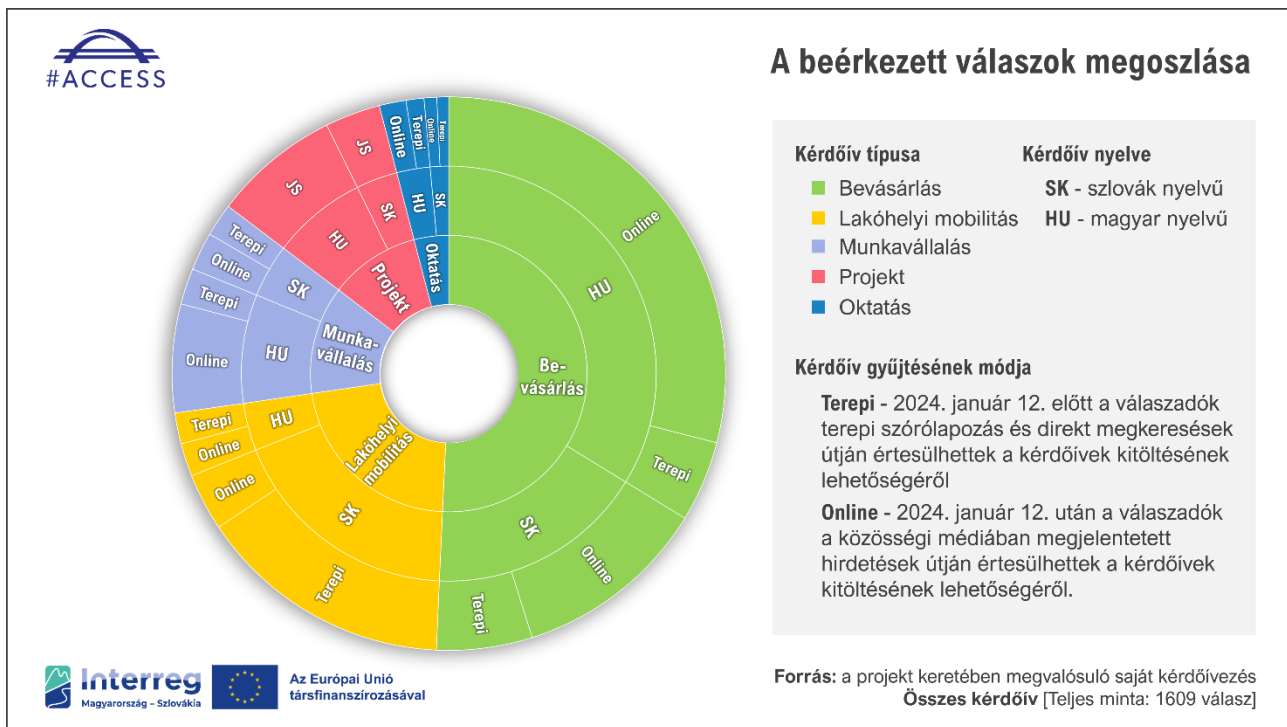

A nyers kitöltések beérkezése után az adatbázis adattisztításon esett át, amely során bizonyos válaszokat ki kellett szűrni. Ilyen volt például két olyan oktatási kérdőívre adott válasz, ahol azonos országban élő és tanuló diák válaszolt a kérdésekre, azaz nem valósult meg a határon átnyúló ingázás. A lakhatásról szóló kérdőív esetében 19 választ kellett figyelmen kívül hagyni, mivel a válaszadók nem Szlovákiából költöztek az érintett magyarországi településekre. A bevásárlásról szóló kérdőívekből 17 választ hagytunk figyelmen kívül, mivel ezekben az esetekben a megadott információk alapján nem volt azonosítható a határon átnyúló vásárlás ténye, a válaszok pedig nem

tartalmaztak akadályt, releváns információt. A projektekről szóló kérdőív válaszaiban egy duplikációt is beküldtek, így azt töröltük. Az elemzés az 1 609 érvényes kitöltésre épül.

Az alábbi fánk diagram (4. ábra) egyidejűleg ábrázolja az #ACCESS projekt kérdőíves válaszainak megoszlását a felmérés témái (oktatási, munkaerő-mobilitás, projektek, lakossági mobilitás, vásárlás), kitöltési módja (helyszíni, online vagy közös titkárságon keresztül), valamint a kitöltés nyelve (szlovák vagy magyar) szerint kategorizálva.

4. ábra: A beérkezett érvényes válaszok megoszlása

A fenti diagramból látható, hogy a bevásárlásról szóló kérdőívet töltötték ki a legtöbben, különösen az online úrlapon keresztül. Míg a magyar és a szlovák nyelvű válaszadók között is népszerűbb volt az online kitöltési forma, a magyar nyelvű kitöltések esetében ez az arány látványosabb, még úgy is, hogy numerikusan is többen töltötték ki a kérdőívet magyarul, mint szlovákul. A különböző témák esetében láthatóan eltérőek a kitöltési preferenciák, ám ezen belül nyelvi korreláció nem mutatható ki. Míg a lakhatással kapcsolatos kérdőívet arányaiban inkább a terepi szórólapozás eredményeként töltötték ki, a bevásárlásról szólót pedig inkább az online kampány eredményeként, a munkavállalásról és az oktatásról szóló kérdőívek esetében nem jelentős a terepi és az online kitöltések közötti mennyiségi különbség. A projektek esetében pedig a Közös Titkárságon keresztül érkeztek be a válaszok, hiszen ez a kérdőív a határon átnyúló projekteken érintett feleket célozta meg.

4 A kérdőívezés eredményei

4.1 Határon átnyúló lakóhelyi mobilitás

Az #ACCESS projekt lakóhelyi mobilitásra fókuszáló kérdőívének¹ elindítását az a szándék motiválta, hogy hiteles információk alapján feltárjuk, majd javítsuk a Magyarországon élő szlovák állampolgárok életkörülményeit. Az átköltözők egyéni tapasztalatai rávilágítottak azokra a sajtósági kihívásokra, amelyek jelentősen befolyásolják azon egyének és családok mindennapi életét, akik rendszeresen ingáznak át a magyar-szlovák határon. A Magyarországot otthonuknak tekintő szlovák állampolgárokra fókuszálva sokrétű jogi és adminisztratív akadályokkal találkoztunk.

A kérdőívezést úgy tervezte meg a projektcsapat, hogy pontosabb képet kapjunk arról, hogy mely magyarországi települések érintettek leginkább az átköltözés jelensége által, valamint hogy – önbevallás szerint – milyen arányban rendezett a lakhatás jogi státusza a lakóhelyet változtatók körében (konkrétan: rendelkeznek-e az átköltözők magyarországi hivatalos lakcímmel). Ezek az alapadatok kulcsfontosságúak a határon átnyúló lakossági mobilitás demográfiai és földrajzi mintáinak felvázolásához, valamint a jogi és adminisztratív háttérrel kapcsolatos speciális igények azonosításához. Ezzel párhuzamosan a felmérés a Magyarországra költözés időpontját is vizsgálta.

A kérdések emellett a magyarországi szlovák háztartások összetételét is érintették, ezáltal körülhatárolva azokat a változatos szolgáltatásokat (az oktatástól az egészségügyig), amelyek a különféle összetételű családok számára szükségesek. A kérdőív emellett hangsúlyt fektetett annak a megértésére is, hogy a lakosok milyen gyakran és milyen okokból látogatnak vissza Szlovákiába, hiszen így lehet pontosabban megérteni azokat a nehézségeket, amelyekkel a mindennapok során találkozhatnak.

A kérdőív legfőbb célja azoknak a konkrét kihívásoknak az azonosítása volt, amelyekkel a szlovák állampolgárok átköltözésük után szembesülnek Magyarországon (pl. a nyelvi korlátok, az adminisztratív nehézségek, a közlekedési kihívások és a különféle szolgáltatásokhoz való hozzáférés).

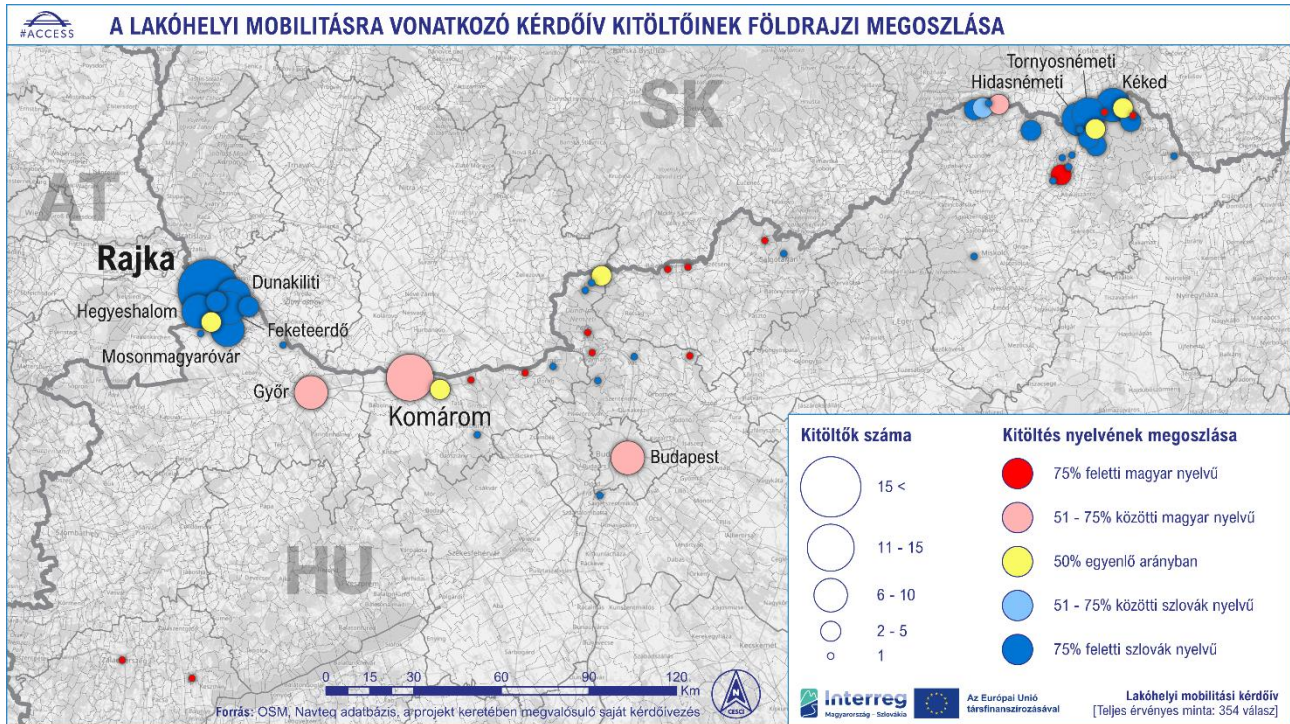
A lakóhelyi mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája

A lakhatással kapcsolatos kérdőívre, amely a **Szlovákiából átköltözött és Magyarországon letelepült személyeket** célozta, összesen **354 érvényes válasz** érkezett be. Területi elhelyezkedésük alapján (5. ábra), a **Pozsony (Bratislava) vonzáskörzetéhez tartozó települések** felülreprezentáltak, a válaszadók 68%-a (239 fő) lakik itt. Kiemelt szerepet tölt be Rajka, hiszen a teljes mintának több mint a fele (205 db, 58%) ehhez a községhez tartozik. A kérdőívben részt vevő áttelepült szlovákiai állampolgárok második legnagyobb csoportja a **Kassa (Košice) közeli településeken** él, ahonnan a válaszok 17%-a (61 db) érkezett be. Ezek közül kiemelkedik Hidasnémeti, amely a harmadik legtöbb válaszadóval (10 db) rendelkező település a teljes mintán belül. Számottevő még **Komárom és térsége**, ahol 14 fő töltötte ki a kérdőívet (a teljes minta 4%-a). Rajka után Komárom városából érkezett be a legtöbb válasz (12 db). A be nem sorolt 40 további kitöltés Magyarország egyéb települései között oszlik meg, amelyek közül a főváros és Győr részesedése emelendő még ki (8-8 db).

¹ A kérdőív kérdései megtalálhatóak a mellékletben: 6.1.a A lakossági mobilitásra fókuszáló kérdőív

Nyelvi megoszlása alapján, a szlovák nyelven beküldött válaszok dominálnak (294 db; 83%), amelyek főleg Pozsony (Bratislava) és Kassa (Košice) vonzáskörzetében lévő településekhez köthetők (pl. Rajka, Hidasnémeti, Mosonmagyaróvár). A magyar nyelvű válaszok (60 db; 17%) inkább a határtérség középső részéből származnak (pl. Komárom, Győr, Budapest), de Rajka, Hidvégardó, Encs és Hidasnémet településekről is több magyar nyelvű kitöltést regisztráltunk.

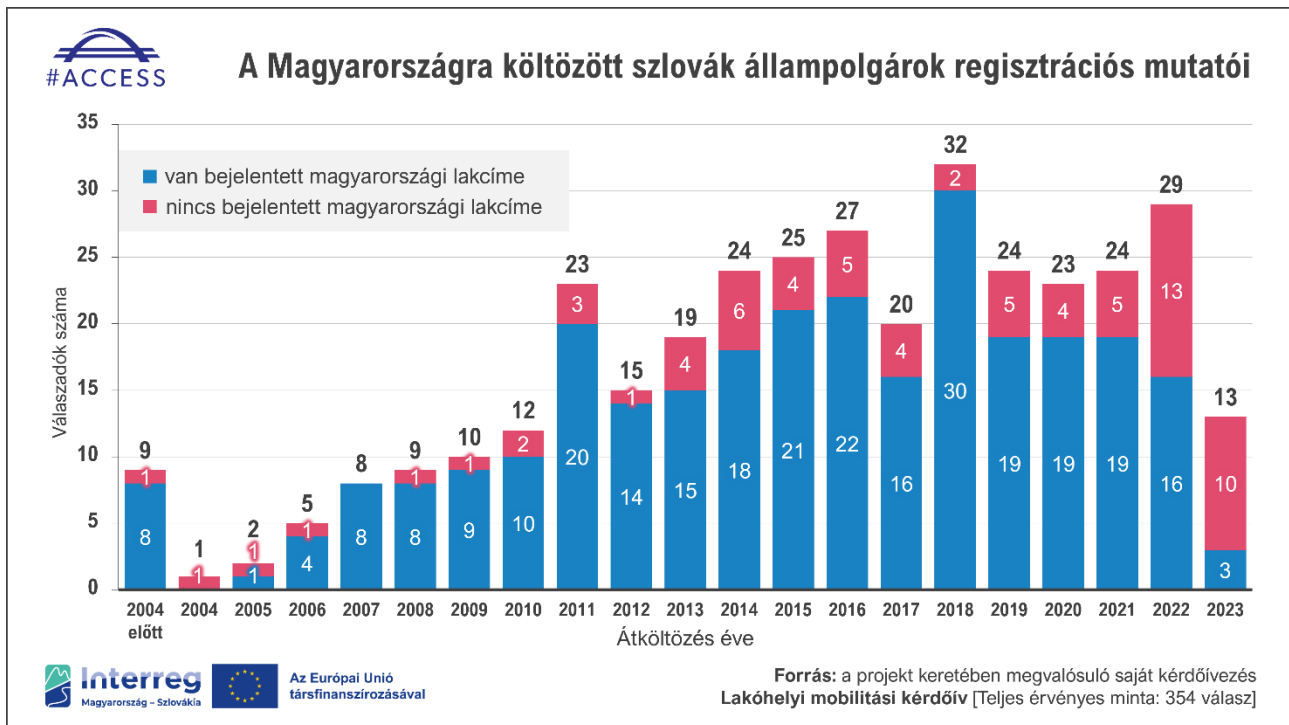
5. ábra: A lakóhelyi mobilitásra vonatkozó kérdőív kitöltőinek földrajzi megoszlása

A válaszadók körében a **Magyarországra való átköltözés** (6. ábra) – a 2011-es és 2017-es kiugró értékkel rendelkező éveket leszámítva – szinte folyamatosan nőtt 2018-ig, ekkor tetőzött 32 fő/év értékkel. A COVID-19 pandémia időszakában 25 fő/év körül stabilizálódott a felmérésben részt vevő lakhelyváltók száma, majd számuk 2022-ben ismét az egészségügyi válság előtti állapotot közelítette meg. Az áttelepülési hajlandóság a 2014-2018-as időszakban volt a legnagyobb (áttelepülők 36%-a; 128 fő), amihez képest a pandémia által is sújtott 2019-2023-as időszak (32%; 113 fő) csak enyhe visszaesést mutat. A válaszadók között jóval kisebb arányban voltak azok, akik még 2014 előtt költöztek át.

A felmérésben résztvevők döntő többsége (79%; 280 fő) rendelkezik **bejelentett magyarországi lakcímmel**. A hivatalos dokumentumokat még nem megszerző válaszadók (21%; 74 fő) fele azonban viszonylag új beköltözőnek számít (a 2019-2023-as időszakban települtek át). Ez feltételezhetőleg nem a bejelentkezési szándék hiányára, sokkal inkább a magyar lakcímkártya kiállításának adminisztratív nehézségeire vezethető vissza.

6. ábra: A Magyarországra költözött szlovák állampolgárok regisztrációs mutatói

A 354 válaszadó körében a **határon történő átlépés leggyakoribb oka** (7. ábra) a baráti/családi látogatások (a kitöltők 96%-a), a bevásárlás (94%) és a munkavállalás (91%), míg a vállalkozás (32%) és a tanulás (53%) adja a legritkábban megemlített indokot a határon való átlépésre (utóbbi az iskoláskorú személyek felmérésben való alacsony részvételére vezethető vissza).

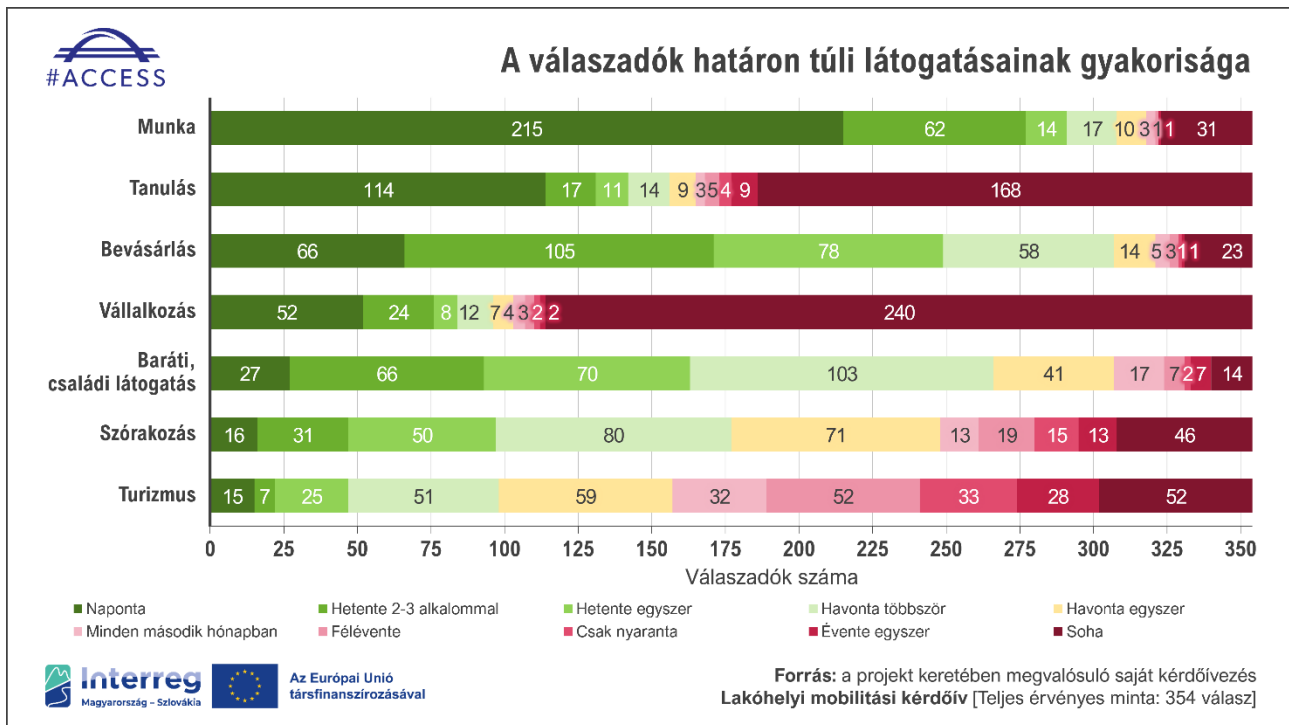
Az **ingázás rendszerességét tekintve** a napi szintű határátkelés a munkavállalás (61%), a tanulás (32%) és a vállalkozás (15%) esetében a leggyakoribb, míg a hetente többször történő határon túli látogatások a bevásárlás (30%), a havonta többszöri a baráti/családi látogatások (29%) és szórakozás (23%) esetén jellemző. Ezt követi a turizmus (17%), amely célból többnyire havonta egyszer lépik át a határt. A havi rendszerességnél ritkább átkelések egy tevékenységi kategóriában sem dominálnak, csupán a turizmus esetében figyelhető meg kisebb kilengés.

Az uniós jog értelmében – a munkavállalási célú adatok figyelembevétele alapján –, a felmérésben részt vevők 82%-a határ menti ingázónak számít².

² „Az a személy, aki másik uniós tagállamban dolgozik, mint ahol él és ahova naponta vagy legalább hetente egyszer visszatér.”

Forrás: https://europa.eu/youreurope/citizens/work/work-abroad/cross-border-commuters/index_en.htm

7. ábra: A lakóhelyi mobilitás által érintett válaszadók határon túli látogatásainak gyakorisága

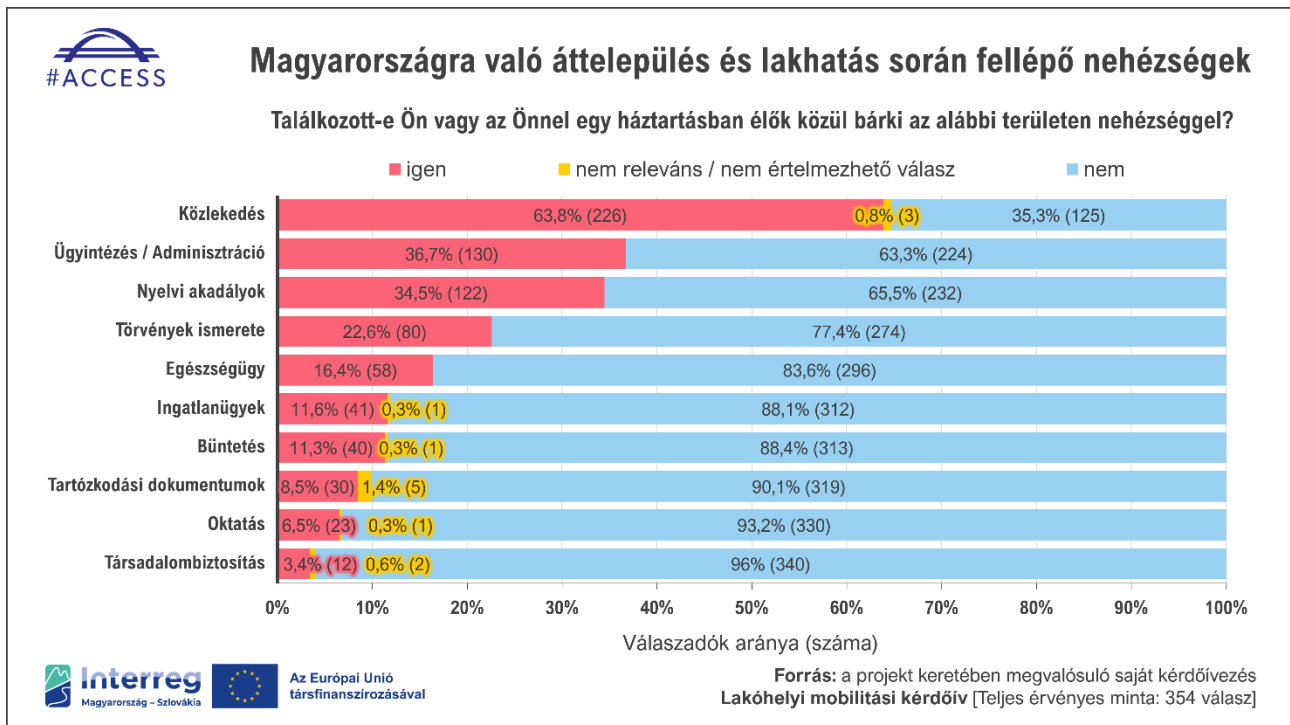

A felsorolt tevékenységek mellett **egyéb okokat** is megjelölhettek a válaszadók, amelyek közül magasan kiemelkedik az egészségügyi intézmények (orvos) látogatása (41 db említés a 78-ból), valamint – jóval kisebb előfordulással – a gyermekek oktatási intézménybe való szállítása és a hivatalos ügyek intézése (9-9 db említés). A beküldött válaszok között szerepel még a sportolás, a repülőtér látogatása vagy a temetőgondozás.

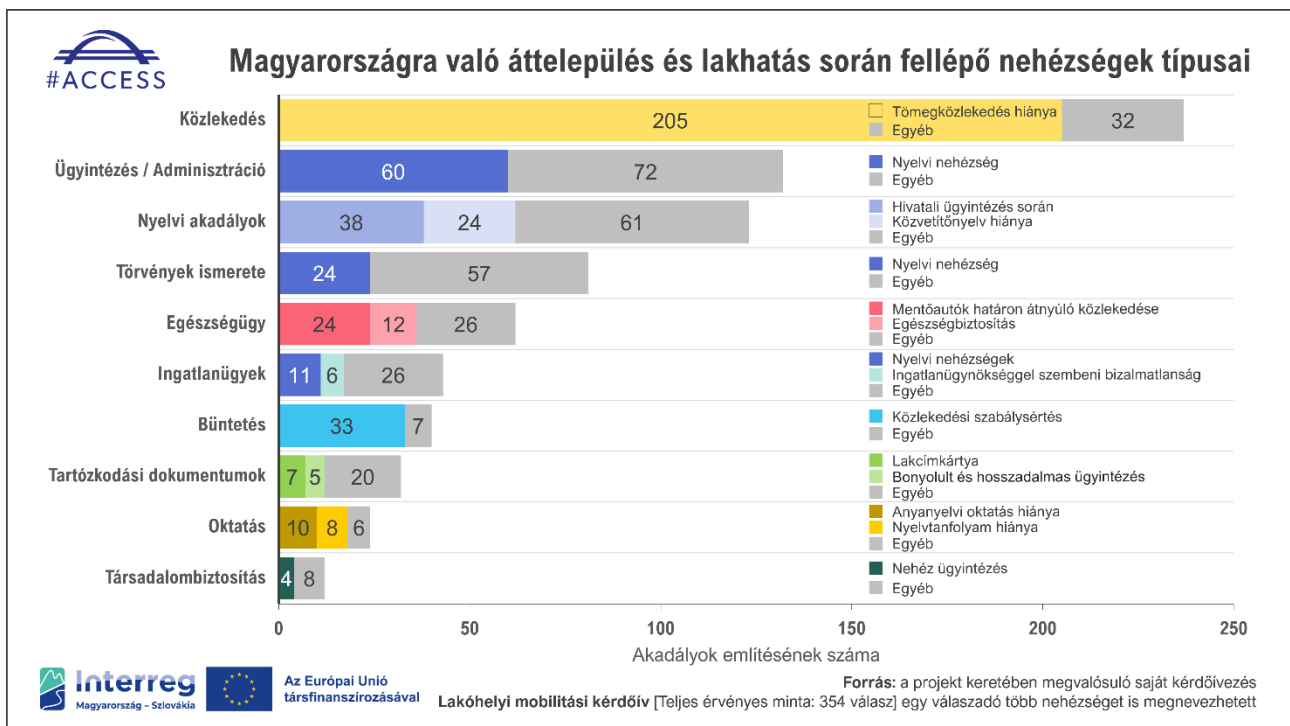
A lakóhelyi mobilitáshoz kapcsolódó akadályok

A határ túloldalán való letelepedéshez kötődően tíz előzetesen meghatározott kérdéskörhöz kapcsolódóan említhettek meg akadályokat a válaszadók (8. ábra). A legproblematisabb témakörnek a közlekedés számít, mivel a kitöltőknek több mint a fele (63,8%) ütközött akadályba e téren. Szintén kirívóan magas (a beérkezett válaszok egyharmada) az ügyintézés (36,7%) és a nyelvi kompetenciák (34,5%) miatti nehézségek száma, de a törvények ismeretének hiánya (22,6%) és az egészségügyi ellátás (16,4%) is jelentős számú beküldőnek nehezítette meg a szomszédos országban való letelepedését. Az egyéb felvetett témakörökkel kapcsolatban (pl. ingatlanügyek, büntetés, oktatás stb.) a válaszadóknak kevesebb, mint 12%-a tapasztalt akadályt.

8. ábra: Magyarországra való áttelepülés és lakhatás során fellépő nehézségek

9. ábra: Magyarországra való áttelepülés és lakhatás során fellépő nehézségek típusai

A témakörök közül (9. ábra) a **közlekedés** (237 említés akadályonként³) számít a legterheltebbnek, amelyen belül az akadályok 86%-a a nem megfelelő tömegközlekedésre (annak hiányára vagy nem kielégítő járatsűrűsége és a menetrendre) vonatkozik. A korábban Pozsony (Bratislava) és Rajka

³ Egy válaszadó egy témakörön belül egyszerre több akadályt is jelezhetett, ezért az említett akadályok száma egyes témakörökön belül összességében meghaladhatja az érvényes kitöltések számát.

között működő 801-es autóbusz hiányából fakadó nehézségek adják a bejelentett akadályok döntő többségét. A válaszadók meglátása szerint a buszjárat újraindítása – legalább a szlovákiai oldal legelső lakott községéig (Pozsony (Bratislava) külső városrészéig) – és további magyarországi településekre való kiterjesztése (pl. Dunakiliti, Feketeerdő, Mosonmagyaróvár) szükségszerű lenne. Míg a munkavállalók többsége személygépjárművel képes (kénytelen) kiváltani a hiányzó tömegközlekedési kapcsolatot, addig a kisebb mobilitással jellemezhető korcsoportokhoz tartozók (gyermekek és nyugdíjasok) határon átnyúló közlekedése ellehetetlenül, a munkaképes korúak segítségére szorulnak. Lokális problémaként merült fel Rajkán (de egyéb újonnan kiépült településrészrel rendelkező községekben is), hogy a zömében Szlovákiából áttelepült lakosokkal bíró külső településrészekről a települések központja (ezáltal a vasútállomás és egyéb szolgáltatások) távol esik, ezek elérhetősége nehézkes. A tömegközlekedésen felül többen kiemelték a határmetsző infrastruktúrákat (határátkelők és közutak) rossz állapotát, valamint akadályként azonosították a forgalmi dugókat, a menetjegy kizárólagosan készpénzzel való megváltását, az ideiglenes határellenőrzés gyakorlatát, a határtérség középső szakaszán pedig a gyorsforgalmi utak hiányát.

Az **ügyintézés és az adminisztráció** témakörén belül 132 alkalommal említettek akadályt a válaszadók, amelyek közel fele (45%) nyelvi akadályokra vezethető vissza. Ennek leküzdése érdekében a válaszadók többnyire informális úton kérnek segítséget (kétnyelvű szomszédoktól és barátoktól), vagy fordítóprogramok használatát választják. A hivatali dolgozók idegennyelvi kompetenciája szegényes, gyakran a közvetítő nyelveken (angolul vagy németül) való kommunikáció sem lehetséges. A nyelvi nehézséget súlyosbítják az egynyelvű formanyomtatványok és weblapok, amelyek kitöltéséhez és használatához szintén tolmács/fordító szükséges. Többen kiemelték a közműszolgáltatókkal való nehézkes kapcsolattartást és a helyi hatóságok felkészületlenségét. A banki ügyek elintézése, az okiratok beszerzése (társadalombiztosítás, lakhatás, anyakönyveztetés, népszámlálás), az oktatási intézményekbe való beiratkozás és az építkezések során felmerülő adminisztráció jelentős nehézségek elé állítják az ország államnyelvét nem ismerő lakosokat. Bizonyos esetekben a nyelvismeret megléte ellenére is nehezen értelmezhető a bürokratikus nyelv, mivel a két országban jelentősen eltérő dokumentumtípusok vannak érvényben. Az egyéb ügyintézéshez – de nem nyelvi akadályokhoz – kötődő nehézségek között szerepel a költséges pénzfelvétel és nemzetközi átutalás, illetve hogy az ügyfélszolgálatok nem fogadnak el külföldi telefonszámot a szerződéskötéskor.

A **nyelvi akadály** (123 db említés) külön kérdéskörként is szerepelt, amelyen belül a hivatali ügyintézés (31%) és a közvetítőnyelv hiánya (20%) volt a két leggyakrabban említett kihívás, amivel az áttelepülőknek szembe kellett nézniük. Az ehhez tartozó nehézségek az előző bekezdésben felsoroltakat foglalják magukban. Többen beilleszkedési nehézségekre is panaszkodtak, mivel a nyelvi korlátok miatt nem tudnak jó szomszédi kapcsolatot kiépíteni és a település közösségi programjain aktívan részt venni. Ennek leküzdése érdekében létezik hajlandóság az államnyelv elsajátítására, azonban az önkormányzatok jelenleg nem biztosítanak ingyenes nyelvtanfolyamokat az újonnan betelepülők számára.

A **törvények ismeretének hiányából adódó akadályokon** (81 db említés) belül is a nyelvi nehézségek szerepelnek az első helyen (a megnevezett akadályok 30%-a), hisz a törvények és a helyi szabályozások az államnyelven érhetők el. A hiányolt jogi és eljárásrendi ismeretek közül az építkezési szabályokat, az önkormányzati rendeleteket, a közlekedési szabályokat, a vállalkozásindításhoz szükséges eljárást, kártérítés igénylését és a házasságkötés bejelentését nevezték meg.

Az **egészségügyi akadályok** (62 db említés) közül a mentőautók határon átnyúló közlekedésének hiánya jelenti a legnagyobb nehézséget (a megnevezett akadályok 39%-át). Ez kifejezetten azon esetekben probléma, ahol a telefonszolgáltató segélyhíváskor automatikusan a másik állam sürgősségi ellátóhelyéhez kapcsol, ahol azonban a (szomszédos országba való) kijóvetelt megtagadják (mivel ezt az érvényes jogszabályok tiltják). Néhányan problémaként jelezték, hogy új lakcímkártyájuk birtokában már nem tudták a korábbi lakóhelyük szerinti egészségügyi szolgáltatásokat teljeskörűen igénybe venni. Több panasz érkezett az egészségügyi szolgáltatás hiányára vagy annak minőségére, kifejezetten azon esetekben, mikor több és jobb szolgáltatás vehető igénybe a határ túloldalán. Továbbá az eltérő intézményrendszer, a lassú ügyintézés, a diszkrimináció és a (Szlovákiában kiállított) vényköteles gyógyszerek másik országban (Magyarországon) való kiváltása is okozott már gondot az áttelepültek körében. Kiemelt probléma a határon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó eljárások ismeretének hiánya, amely miatt jelentős számú beköltöző meg sem próbálja helyben igénybe venni az ellátást; inkább a régi, származási országukban praktizáló orvosait látogatják.

Az **ingatlanterezés és -építés** terén (43 db említés) szintén a nyelvi akadályok számítanak a legmeghatározóbb kihívásnak (26%). A szerződések és az engedélyek lefordítása mellett, az ingatlanfejlesztőkkel és -ügynökségekkel való együttműködés is több kellemetlenséget szült a vártnál (túlárzás, nyelvi akadályok kihasználása, épület nem megfelelő állapota stb.), amely tovább növelte a beköltözők bizalmatlanságát a fejlesztők irányában. Egyéb nehézségként merült fel a hatóságokkal való kommunikáció, dokumentumok/engedélyek megszerzése, jelzáloghitel felvétele, ingatlan keresése és vásárlása, illetve a tulajdonviszony rögzítése. A diszkriminációra, külföldiek hátrányos megkülönböztetésére is volt példa, mikor számukra nem vagy más feltételek árán adták volna el az ingatlant.

Büntetések és bírságolások esetében (40 db említés) az átköltözők főleg közlekedési szabálysértések miatt szereztek negatív tapasztalatokat (regisztrált akadályok 83%-a), ezen belül is főleg a gyorsajtás és az autópálya jogosulatlan használata a gyakori ok. A kérdőívre beérkezett válaszok alapján egyéb büntetést csak az ideiglenes határellenőrzéskor vagy nem engedélyezett építkezés és adófizetés miatt róttak ki a válaszadókra. Megállapítható, hogy itt nem akadályokról van szó, hanem a törvények és szabályok be nem tartásáról.

A **tartózkodáshoz szükséges dokumentumok** megszerzésével kapcsolatban (32 db említés) a hosszadalmas ügyintézés és a lakcímkártya meglétének fontosságát emelték ki (ami kifejezetten a COVID-19 során bevezetett határellenőrzésekre vezethető vissza). A válaszadók tapasztalatai alapján a tartózkodási dokumentumok hiánya a telefonszám igénylése, hitel felvétele, gyermek anyakönyveztetése és egészségügyi szolgáltatások igénybevétele esetén is gondot jelenthet. Viszont ennek megléte sem garantálja a hivatali ügyek akadálytalan lefolyását (pl. banki ügyeletek/tranzakciók esetében).

Az **oktatással kapcsolatos akadályok** (24 db említés) 42%-a az anyanyelvi oktatás hiányára vezethető vissza. Többen sérelmezték, hogy a településükön lévő közoktatási intézményekben nem dolgoznak kétnyelvű nevelők és pedagógusok, ezért a gyermekeiket inkább más (a határ túloldalán lévő) települések közintézményeibe íratják be. Lakcím hiányában azonban a gyermek (más település iskolájába való) sikeres felvétele nem garantált, valamint az ingyenes oktatás sem biztosított. A kistelepülési óvodák nyitvatartási ideje szűkös, az ingázó szülők nem képesek időben átvinni a gyermekfelügyeletet, emiatt nem élnek a helyi nevelési intézmény nyújtotta lehetőséggel. Ezenfelül az oktatáshoz kötődő akadályok egyharmada a(z ingyenes) nyelvtanfolyamok hiányára, az államnyelv

elsajátításának nehézségére vonatkozik, amely szerint a helyi önkormányzatok nem fordítanak kellő figyelmet a betelepülők beilleszkedésének elősegítésére.

A **társadalombiztosítással kapcsolatos ügyintézéshez** rendelték a legkevesebb akadályt (12 db említés), amelyek főleg az időigényes és nehezen átlátható hivatali folyamatokra vonatkoznak. A visszajelzések alapján arra is volt már precedens, hogy az átköltözöttek társadalombiztosítását – a két ország szakági kommunikációjának hiánya miatt – megtagadta a biztosító.

A felsorolt tíz problémakörön felül a válaszadók **egyéb akadályokat** is megnevezhettek, amelyek között a hatóságokkal való kommunikáció, az ideiglenes határellenőrzés okozta kellemetlenségek, a beilleszkedési nehézségek és az igénybe vehető szolgáltatások szűkössége szerepelt. Problémaként merültek fel az újonnan kiépülő településrészek infrastrukturális és kulturális viszonyai, mivel járda, világítás vagy a szemétszállítás nem épült még ki teljesen, viszont a városi élet társadalmi jellegzetességei/viselkedési formái megjelentek a falusi közegben.

4.2 Határon átnyúló bevásárlási célú mobilitás

Ez az #ACCESS kérdőív a szlovák-magyar határ közelében élő lakosok vásárlási szokásaira fókuszált, rálátást kínálva a fogyasztói magatartás határon átnyúló dinamikájára⁴. A felmérés feltérképezte a határon átnyúló vásárlási forgalom áramlásának irányát, mennyiségét, gyakoriságát és mintázatát, ami segített megérteni, hogy a szlovák-magyar határ milyen mértékben befolyásolja az áruk és szolgáltatások beszerzési helyével kapcsolatos mindennapi döntéseket, preferenciákat.

A vizsgálat foglalkozik azon kihívásokkal is, amelyekkel a vásárlók szembesülnek a határon átnyúló kereskedelmi szolgáltatások igénybevétele során. A kérdőív a termékminőséggel, a számlázással, az áruk határon átnyúló szállításával és a vásárlás utáni reklamációkkal kapcsolatos kérdéseken keresztül a vásárlási élményt gátló, konkrét akadályokat kívánta azonosítani.

A bevásárlási célú mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája

A bevásárlási célú mobilitást felmérő kérdőívet összesen 833 fő töltötte ki. Az adatok tisztítása után a beérkezett válaszok közül összesen 816 választ tudtunk felhasználni. A kizárt kitöltések esetében a válaszadók nem valósítottak meg szlovák-magyar relációban határon átnyúló bevásárlást. Volt, aki más országot (pl. Ausztriát) jelölt meg bevásárlásai helyszínéül, és volt, aki azonos országot adott meg lakóhelyként és a bevásárlás helyszínéneként is. A kitöltések jelentős többsége (közel 70%-a) szlovákiai lakhellyel rendelkező válaszadótól érkezett.

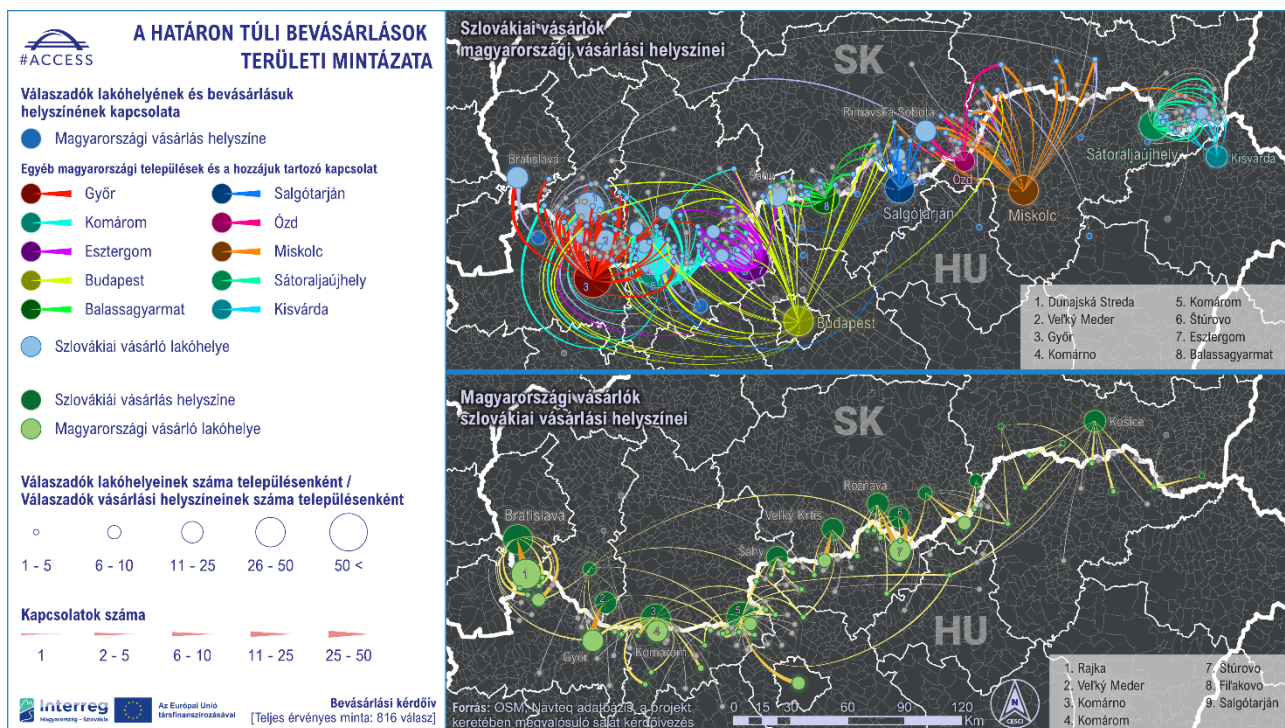
A határon átnyúló vásárlások térbeli mintázatában (10. ábra) több jellegzetes központot, hálózatot, irányt is azonosítani lehet a beérkezett válaszok alapján. A szlovák oldalon **kiindulási helyszíneként** (azaz lakóhelyként) több mint 200 különböző települést neveztek meg a válaszadók. Kiemelkedően sokan jelezték határon átnyúló vásárlási szokásaikat Észak-Komáromból (Komárno) (>50 fő), Dunaszerdahelyről (Dunajská Streda) (>30 fő) és Párkányból (Štúrovo) (>20 fő). Kisebb léptékben (15-10 közötti kitöltéssel), de szintén jelentősebb küldő településnek számítanak a beérkezett válaszok alapján Ipolyság (Šahy), Rimaszombat (Rimavská Sobota), Pozsony (Bratislava), Nagymegyér (Veľký Meder), Bős (Gabčíkovo) és Fülek (Filákovo). A magyarországi kitöltők körében kiemelkedett (30-10 közötti kitöltéssel) Rajka, Győr, Salgótarján és Komárom, mint lakóhely, de több

⁴ A kérdőív kérdései megtalálhatóak a mellékletben: 6.1.b A bevásárlási célú mobilitásra fókuszáló kérdőív

válaszadó (>5 fő) töltötte ki a kérdőívet az alábbi magyar településekről is: Balassagyarmat, Ózd, Esztergom, Budapest és Mosonmagyaróvár.

Határon túli **bevásárlási helyszíneként** abszolút kiemelkedő (150-100 közötti említéssel) a magyar oldalon Győr, Komárom és Esztergom. Szintén sokan említették meg (40-50 közötti említés) Budapestet, Salgótarjánt, Sátoraljaújhelyt és Miskolcot, mint bevásárlási célpont. Mindezekon kívül még három olyan helyszín volt a közel 40 megnevezett célpont közül, ahol az említések száma meghaladta a 10 említést: Balassagyarmat, Ózd és Kisvárdra. A magyarországi lakhellyel rendelkező válaszadók közel 25 különböző szlovákiai bevásárlási helyszínt jelöltek meg Szlovákiában, ezek közül három olyan van, ami 40-50 közötti említéssel rendelkezik: Párkány (Štúrovo), Észak-Komárom (Komárno) és Pozsony (Bratislava). További hét olyan szlovákiai település van még, amelyeket 10-20 válaszadó is megemlített: Nagymegyér (Veľký Meder), Losonc (Lučenec), Nagykürtös (Veľký Krtíš), Ipolyság (Šahy), Kassa (Košice), Fülek (Fiľakovo) és Rimaszombat (Rimavská Sobota).

10. ábra: A határon túli bevásárlások területi mintázata

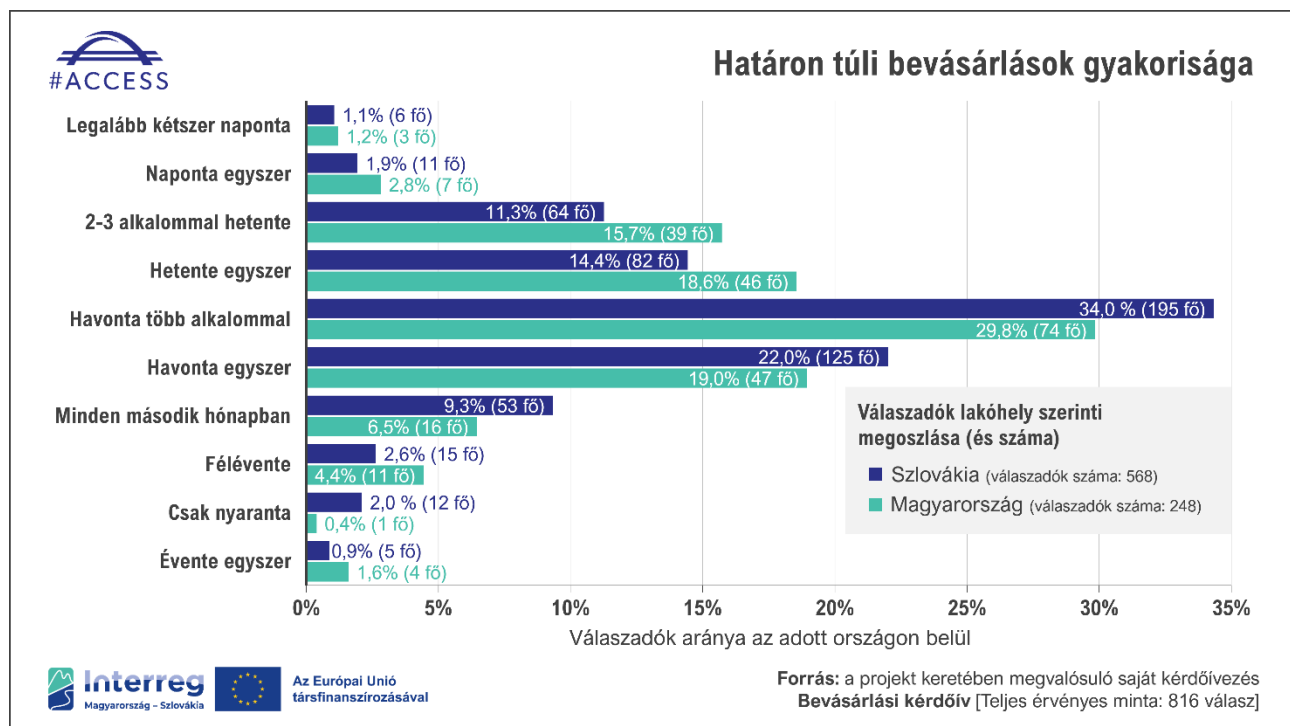

A határon átnyúló bevásárlási célú mobilitás területi mintázatában meghatározó szerepet játszanak egyrészt a nagyvárosok és a határon átnyúló nagyvárosi vonzaskörzetek térségei (mindenekelőtt: Győr, Budapest, Miskolc, Pozsony (Bratislava) funkcionális térségei), a határon átnyúló vonzaskörzettel bíró középvárosi méretű határvárosok (főként Sátoraljaújhely, Salgótarján, Balassagyarmat, Ózd), továbbá az ikervárosok, várospárok (Észak-Komárom (Komárno) és Dél-Komárom, Esztergom és Párkány (Štúrovo)). Budapest rendelkezik a leginkább kiterjedt vonzaskörzettel: a Dunaszerdahelytől Fülekig húzódó sávból számos településről vonz klienseket, a határtól távolabbi térségekből is. Szintén jelentős nagyságú vonzaskörzettel rendelkezik Győr (Pozsonytól (Bratislava) Érsekújvárig (Nové Zámky)), valamint Miskolc (Rimaszombattól (Rimavská Sobota) Kassáig (Košice)). A magyarországi lakóhelyről Szlovákiába átjárók jellemzően rövidebb távolságról érkeznek, és inkább a várospárok közötti, városi tengelyeken, legközelebbi városok közötti mozgásokat preferálják, és kevésbé figyelhetők meg sűrűsödések a lakóhelyek szintjén, a kistelepülések kevésbé érintettek. Ezzel szemben a szlovákiai

lakosok főként a pozsonyi, győri, komáromi, esztergomi-párkányi, balassagyarmati és sátoraljaújhelyi-bodroghközi térségekben egy tágabb, gyakran széles kistérségi kört érintően is járnak át Magyarországra egyértelmű bevásárlási célú központokat kijelölve a térképen.

Rátérve a határon túli bevásárlások gyakoriságára (11. ábra): bevásárlás céljából a legnagyobb arányban havonta több alkalommal (magyarországi lakóhely: 29,8%; szlovákiai lakóhely: 34,4%) lépik át a határt a kérdőívet kitöltők. A szlovákiai lakosok 82%-a, a magyarországi lakosok 83%-a havonta legalább egyszer átlépi bevásárlási céllal a szlovák-magyar határt. Alacsony részesedést képviselnek a nagyon gyakori (napi többszöri, napi), illetve a nagyon ritka (félévente, nyaranta, évente egyszeri) határátlépési alkalmak. Lakóhely szerint némileg eltérőek a mobilitási szokások: a szlovákiai lakosok magas arányban havonta több alkalommal lépik át a határt, míg a magyarországi lakosok a szlovák társaikhoz képest magasabb arányban mennek bevásárolni 2-3 alkalommal hetente, valamint heti egyszer.

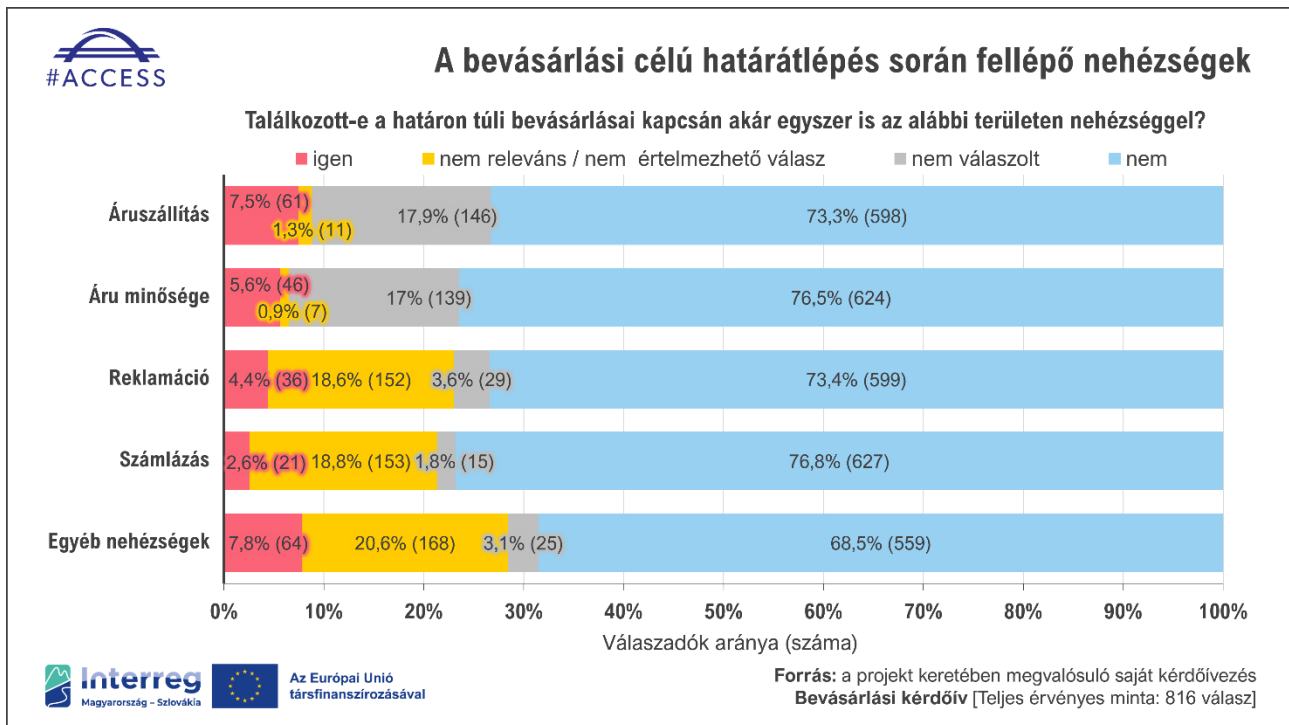
11. ábra: Határon túli bevásárlások gyakorisága

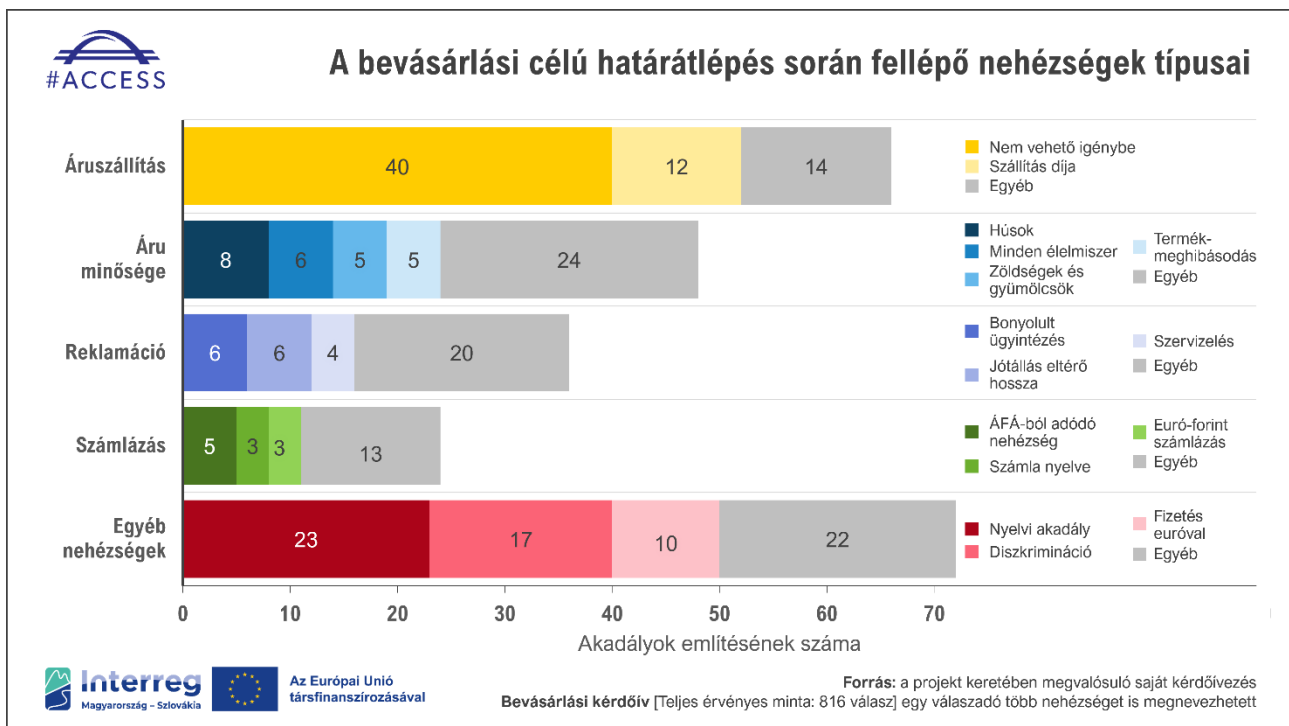
A bevásárlási célú mobilitáshoz kapcsolódó akadályok

A kérdőívet kitöltők (816 fő) tapasztalatai alapján a határ túoldalán való bevásárlás minimális nehézséget jelent a szomszédos ország állampolgárai számára. A bevásárlásra vonatkozó kérdőívben felsorolt öt tématerület egyikében sem haladja meg a nehézséget tapasztalók részesedése a 10%-ot (12. ábra); körükben az áruszállítás (7,5%) és az egyéb, más csoportba be nem sorolt kihívások (7,8%) okozzák a legnagyobb problémát. A válaszadók jelentős része bizonyos kérdésekre nem adott választ – arányuk az áruszállítás és az áru minősége pontok alatt a legnagyobb –, míg más esetekben a kapott válasz nem kapcsolódik a témához vagy a válaszadó számára nem releváns a témakör (ezek alkotják a „nem értelmezhető” kategóriát). Összességében a válaszadók döntő többsége (minden kategórián belül minimum 68%) nem tapasztalt problémát a szomszédos országban tett vásárlása során.

12. ábra: A bevásárlási célú határátlépés során fellépő nehézségek

13. ábra: A bevásárlási célú határátlépés során fellépő nehézségek típusai

Az **áruszállítást érintő akadályok** (66 db említés akadályként) többsége a nemzetközi kézbesítés hiányára vonatkozik, ami a regisztrált akadályok 61%-át jelenti (13. ábra). Az online rendelt termékeket az áruházak többsége csak belföldre hajlandó kiszállítani, annak ellenére, hogy mindkét országban rendelkezik telephellyel, s a szállítási költségek olcsóbbak lennének, ha a legrövidebb (az államhatárt keresztező) szállítási útvonalat választanák. Ha azonban mégis lehetőség van a nemzetközi szállításra, akkor a postaköltségi díj nagysága tántorítja el a vásárlót a határ túloldaláról

való rendeléstől (a szállítási akadályként említett esetek 18%-a vonatkozik erre). A helyszíni vásárlások esetén a termék hazaszállítása okoz rendszeres problémát a vásárlóknak, hiszen tömegközlekedés híján csak személygépjárművel vagy taxival oldható meg egy nagyobb bevásárlás hához vitele. Emiatt a válaszadók többsége korlátozott mennyiségű és kisebb termékek (főleg élelmiszerek) vételét engedheti meg magának. A COVID-19 pandémia idején felállított határellenőrzések szintén korlátozták a határon átnyúló vásárlást.

Az **áru minőségéből adódó nehézségek** (48 db említés) főleg a húsok (az akadályként említések 17%-a), illetve a zöldségek és gyümölcsök terén a legjellemzőbbek, de a termékmeghihibásodásból származó kellemetlenségek sem példa nélküliek. Az élelmiszerek minőségének és a termékkínálat nagyságának megítélése személyenként változik, azonban több esetben szavatossági probléma és romlott termékek szándékos értékesítése tántorította el a válaszadókat a határ túoldalán való vásárlástól. Speciális esetnek számít az alapélelmiszerek vételére kirótt mennyiségi korlátozás, amely kifejezetten azon vásárlók számára okozott kellemetlenséget, akik ritkább rendszerességgel, de nagyobb tételben szokták beszerezni a szükséges élelmiszereket.

A kifogásolható minőségű termékek esetén történő **reklamációhoz** kapcsolódóan 36 válaszadó jelzett akadályt, amelyek leggyakrabban a bonyolult és hosszú ügyintézés és az eltérő időre érvényes jótállás/garancia miatt következtek be. Ha a termékek javítását nem a vásárlás helyszínén, hanem ugyanazon vállalat másik országban lévő áruházában igénylik, a szervizelés nem lehetséges. Emellett a nyelvi akadályok, az áruházi személyzet viselkedése, a kommunikáció (visszajelzés) elmaradása, a visszaváltás során keletkezett (az eltérő árfolyamból adódó) veszteség, valamint a panasz bejelentéséhez szükséges lakcím megadása további nehézségként jelentkezett.

A **számlázáshoz kötődő nehézségek** (24 db említés) közül többnyire a számla kiállítása, a két ország eltérő ÁFA-rendszeréből adódó különbségek, valamint a számlázás menete (a termék ÁFA-val való vagy a nélkül történő feltüntetése) okozott fennakadást (a témakörön belül jelzett nehézségek 21%-a). További kellemetlenséget eredményezett még a számlázás nyelve, a számlán szereplő pénznem, az esetleges téves számlázás, valamint a kártyás fizetés megtagadása.

A vásárlás során felmerülő **további problémák** említésekor 72 db egyéb eset került rögzítésre. Ennek zöme nyelvi akadályból (32%), esetleges diszkriminációból (24%) és az eltérő pénznem használatából (14%) származott. A nyelvi akadályok között az egynyelvű termékfeliratok és az eladók nyelvismeretének hiánya; diszkrimináció tekintetében (a meglévő egyéb nyelvismeret ellenére) csak az államnyelv alkalmazása és a külföldi vásárlókra vonatkozó korlátozások (kedvezményes árak megvonása, lásd benzin); míg a pénznem tekintetében az eltérő árfolyamok használata szerepel a listán. A válaszadók kifogásolták továbbá az alapélelmiszerekre vonatkozó (mára érvényét veszített) mennyiségi korlátozást és a hűségprogramokban való részvétel megtagadását. Utóbbi esetben külföldi telefonszámmal vagy külföldi lakcímmel nem lehetett regisztrálni. Törzsvásárlói kártya csak a kiállító ország áruházaiiban érvényes, a szomszédos ország területén lévő ugyanazon vállalat esetében már nem.

4.3 Határon átnyúló munkavállalói mobilitás

Az #ACCESS projektben elvégzett határon átnyúló munkavégzésre vonatkozó kérdőív⁵ fő célja a határon átnyúló ingázó munkavállalók előtt álló akadályok azonosítása volt. Ezen személyek tapasztalatainak megértésével a projekt olyan megoldásokat kíván javasolni, amelyek megkönnyítik

⁵ A kérdőív kérdései megtalálhatóak a mellékletben: 6.1.c A munkavállalói mobilitásra fókuszáló kérdőív

a munkaerő áramlását a két ország között, végső soron hozzájárulva a régió gazdasági integrációjához és növekedéséhez. A kérdőív célja, hogy elsőkézből gyűjtsön ismereteket azokról, akik naponta szembesülnek ezekkel a kihívásokkal.

A felmérés a foglalkoztatás időtartamát a fél évnél rövidebb és a 10 évnél hosszabb végpontok közötti kategóriákba sorolta, lehetővé téve annak átfogó elemzését, hogyan alakulhatnak ki vagy maradhatnak meg az akadályok az idő múlásával.

A felmérés központi elemei azokat a konkrét nehézségeket vizsgálják, amelyekkel a határon átnyúló munkavállalók szembesülhetnek, ideértve a nyelvi akadályokat, a foglalkoztatással kapcsolatos adminisztratív nehézségeket, a tömegközlekedés esetleges hiányát, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés kérdését, valamint a fogadó ország szabályaival és rendelkezéseivel kapcsolatos jártasság hiányosságait.

A munkavállalói mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája

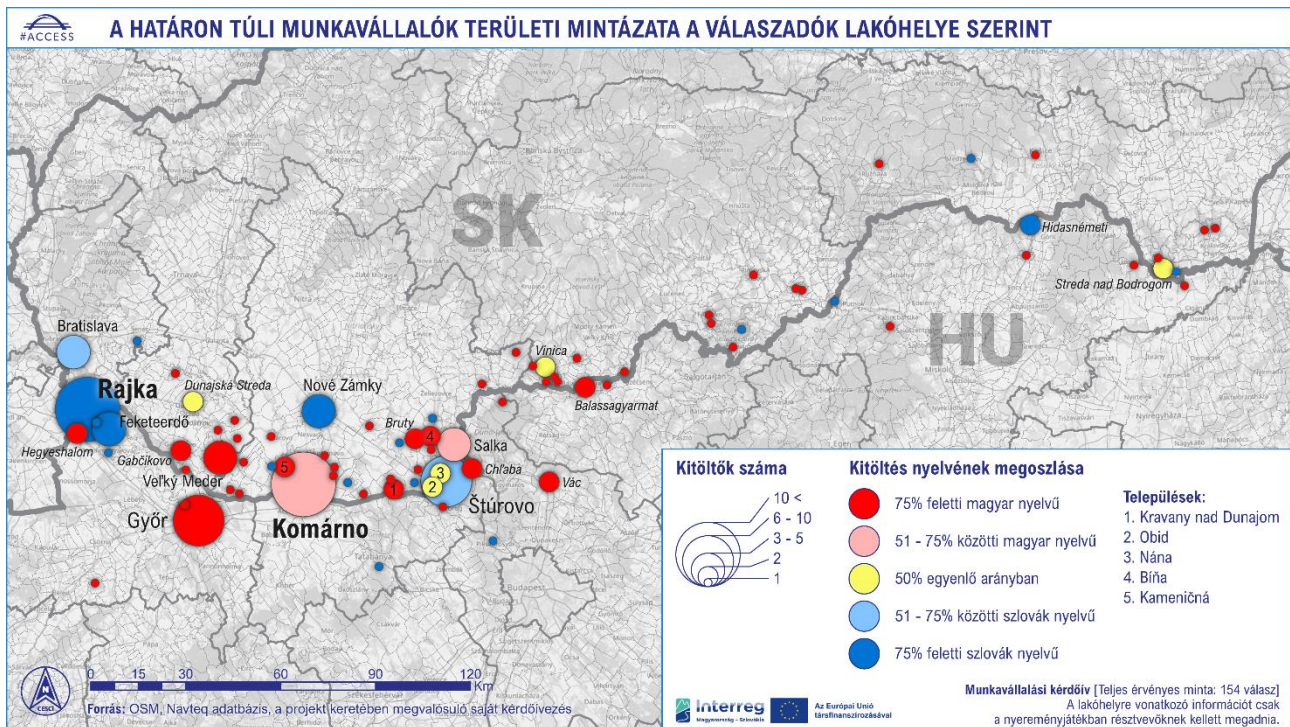
A vonatkozó minta nagysága 203 fő. Az alábbiakban ezt a mintát elemezzük előbb a munkavállalók lakóhely szerinti megoszlása (14. ábra), majd az ingázás időbelisége (15. ábra) alapján.

A **határon túli munkavállalók lakóhely szerinti megoszlása**⁶ alapján az ingázók kétharmada Szlovákiából (102 fő, a lakóhelyüket megadó válaszadók 66,2%-a), míg egyharmada Magyarországról (52 fő, 33,8%) ingázik. Szlovákiából a kitöltők közül legtöbben Észak-Komáromból (Komárno) (16 fő, Szlovákiából ingázók 15,7%-a), Párkányból (Štúrovo) (8 fő, 7,8%) és Nagymegyerből (Veľký Meder) (4 fő, 3,9%) járnak magyarországi munkahelyre dolgozni. A Szlovákiából átjáró munkavállalók túlnyomó többsége a Pozsony (Bratislava) és Ipolynyék (Vinica) közötti nyugati határsávból származik. A szlovákiai munkavállalók főként a Böstől (Gabčíkovo) Észak-Komáromon (Komárno) át Ipolyszalkáig (Salka) húzódó határ menti sávból ingáznak Magyarországra, míg egy kisebb koncentráció az Ipoly-mente térségében, Ipolynyék környékén is megfigyelhető. A szlovákiai lakhelyről ingázóknak csupán a 16,7%-a származik Ipolynyéktől keletre fekvő településről.

A Magyarországról Szlovákiába irányuló mobilitást részben hasonló földrajzi megoszlás jellemzi, mint az ellentétes irányút: Balassagyarmatról és az attól keletre fekvő településekről csak a Magyarországról ingázók 15,4%-a származik. Öt főnél több olyan kitöltővel, aki megadta a lakhelyét, mindössze két település bír: Rajka (18 fő, összes Magyarországról ingázó 34,8%-a) és Győr (6 fő, 11,5%). Összességében (a minta alapján) viszonylag kevés település érintett a határon átnyúló ingázásban, és az ingázók lakóhelyei koncentráltabban helyezkednek el: jellemzően Pozsony (Bratislava) határon átnyúló agglomerációja térségében (Rajka, Feketeerdő, Hegyeshalom), Győrben, illetve kevésbé dominánsan Kassa (Košice) határon átnyúló vonzáskörzetében, Hidasnémeti központtal.

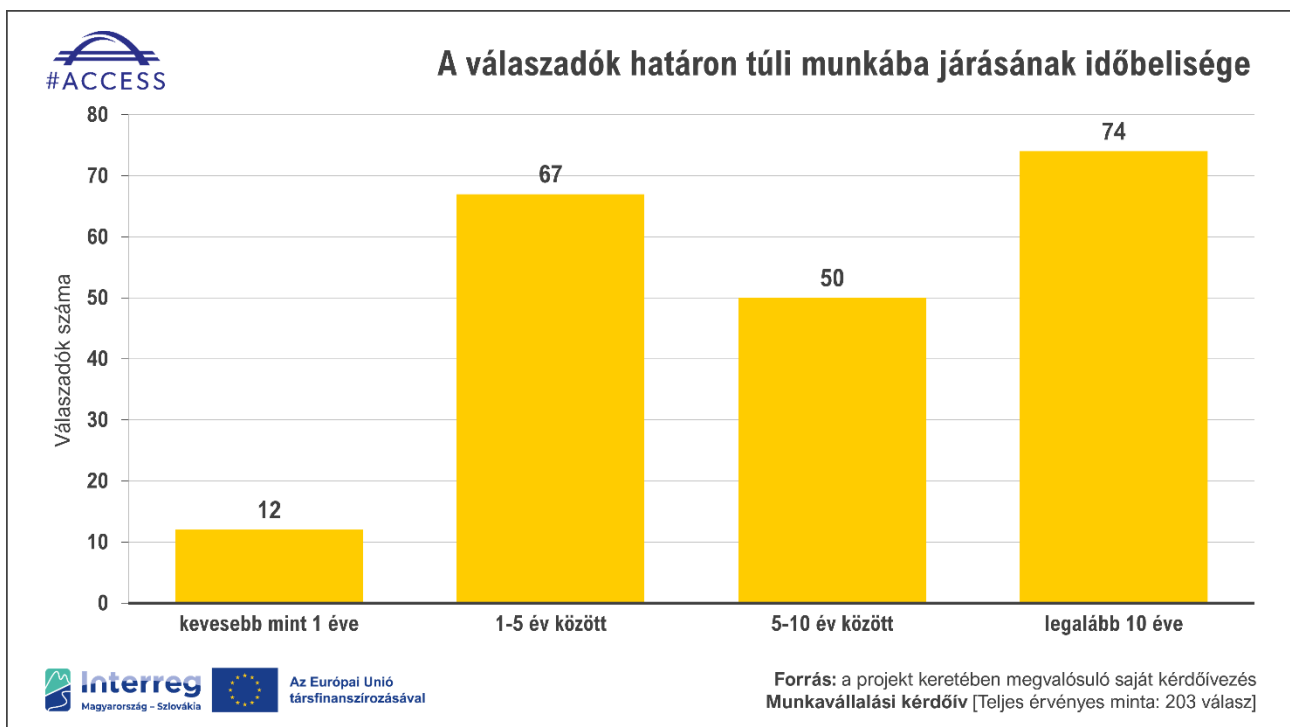
⁶ A lakóhelyre vonatkozó információ nem áll rendelkezésre a kérdőívet kitöltő összes személyre vonatkozóan, kizárólag a nyereményjátékban résztvevők (154 fő) adták meg ezen adatukat.

14. ábra: A határon túli munkavállalók területi mintázata a válaszadók lakóhelye szerint

Az ingázók abszolút többsége (64,9%) magyar nyelven töltötte ki a kérdőívet. Az anyanyelv fontos tényező a határon átnyúló ingázási kapcsolatban. Érsekújvártól (Nové Zámky) és Párkánytól (Štúrovo), továbbá néhány kistelepüléstől eltekintve (ahol csekély létszámban töltötték ki szlovákul a kérdőívet), a szlovák nyelvű kitöltők jelenléte Pozsony (Bratislava) és Kassa (Košice) nagyvárosi térségében meghatározó. Ezek a munkavállalók jellemzően Szlovákiából költöztek a határ menti magyarországi településekre, ahonnan napi szinten járnak át Szlovákiában található munkahelyeikre.

15. ábra: A válaszadók határon túli munkába járásának időbelisége

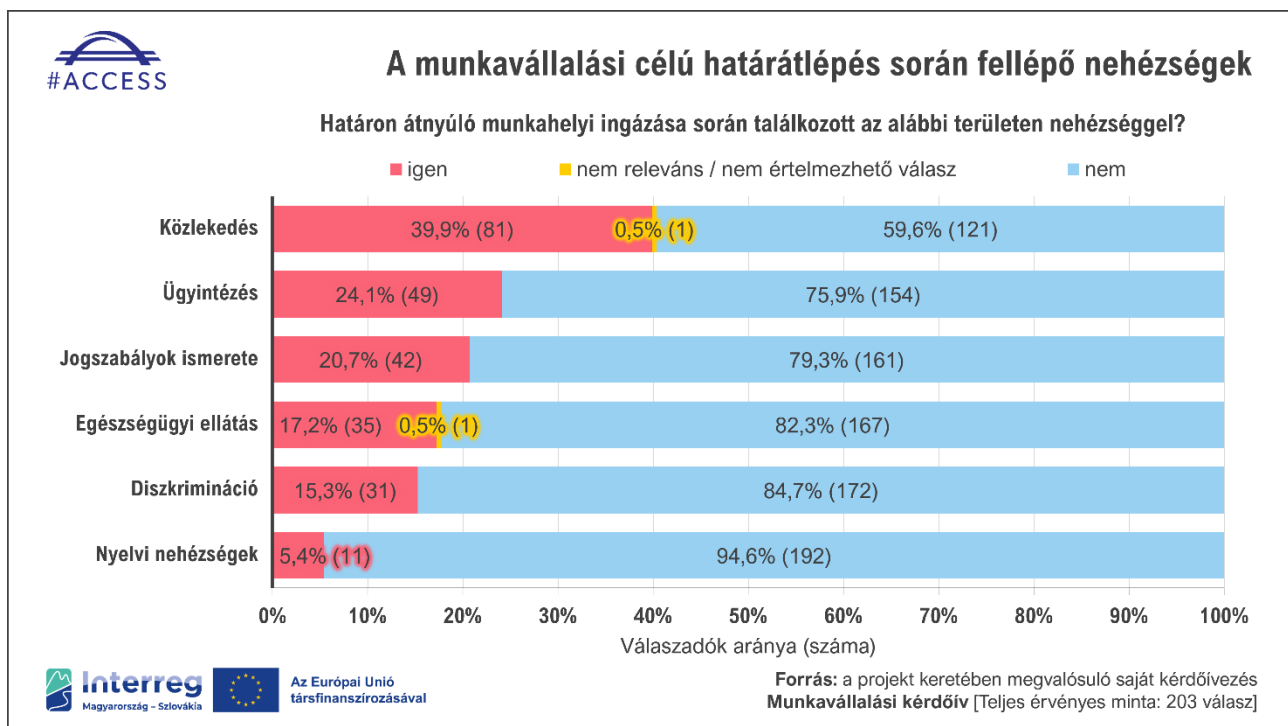

A **válaszadók** túlnyomó többsége (94,1%-a) legalább egy éve ingázik határon túli munkahelyére. A legtöbben, az összes kitöltő 36,5%-a kifejezetten régóta, legalább 10 éve a határ túloldalán dolgoznak, míg a második legnagyobb csoport, az összes kitöltő egyharmada, 1-5 éve vállal munkát a szomszédos országban. A kitöltés nyelve szerint a magyar anyanyelvűek rövidebb ideje, míg a szlovák nyelvűek régebb óta vállalnak munkát a szomszéd országban. A két legnagyobb mértékű eltérés az 1-5 év közötti (magyar nyelv: 38,2%; szlovák nyelv: 22,4%), illetve a legalább 10 éve létező (szlovák: 44,8%; magyar: 32,4%) külföldi munkaviszony esetében figyelhető meg.

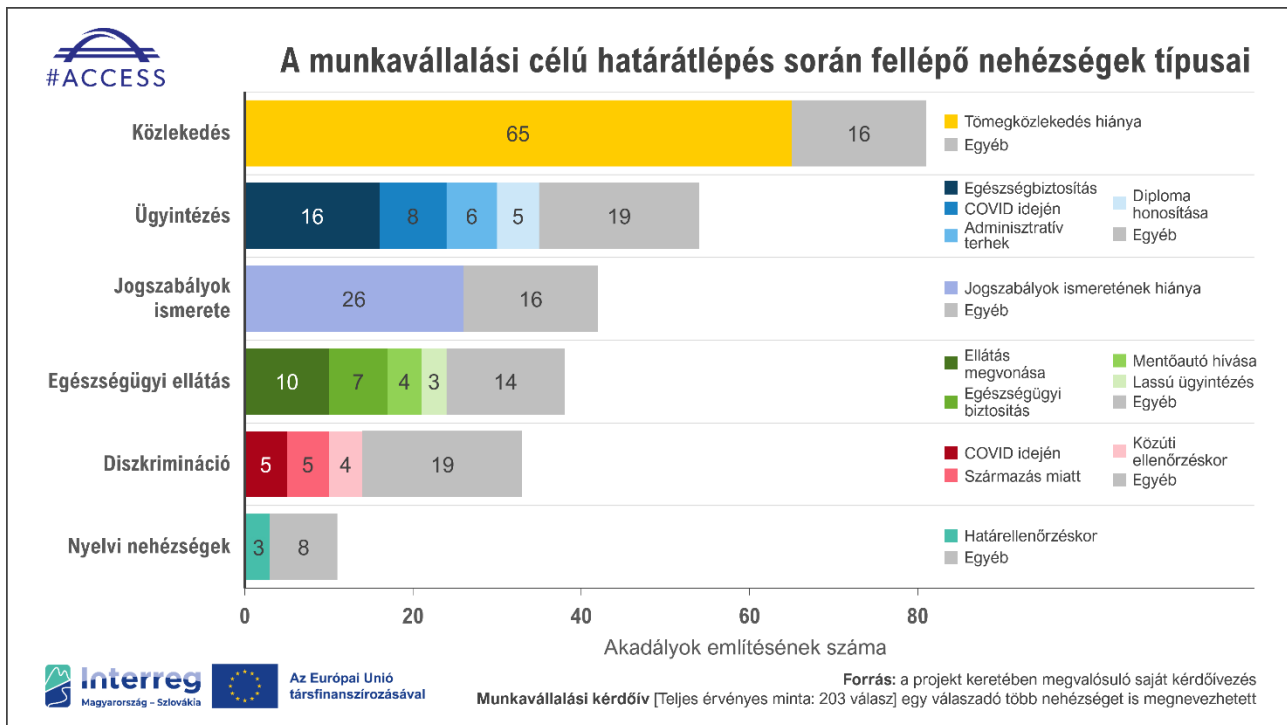
A munkavállalói mobilitáshoz kapcsolódó akadályok

A munkahelyi ingázás során tapasztalt kihívások esetében hat témakör került megnevezésre (16. ábra), amelyek közül egyik esetben sem haladta meg a problémába ütközők aránya a 40%-ot. A válaszadók legnagyobb része (39,9%) a közlekedési nehézségeket emelte ki, mivel munkahelyük megközelítése autó híján lehetetlen, vagy túlságosan nehézkes lenne. Több mint 20% észlelt akadályt a munkahelyi ügyintézés (24,1%) és a jogszabályok ismerete (20,7%) terén, míg a legkisebb problémát a nyelvi nehézségek (5,4%) jelentették. Ennek feltételezhető oka, hogy az ingázók többsége az anyanyelvén végezhető munkát vállalt.

16. ábra: A munkavállalási célú határátlépés során fellépő nehézségek

17. ábra: A munkavállalási célú határátlépés során fellépő nehézségek típusai

A regisztrált akadályok szempontjából (egy válaszadó egyszerre több akadályt is megnevezhetett) a **közlekedést**, azon belül is a nem megfelelő tömegközlekedést kifogásolták a legtöbben (17. ábra). A közlekedést érintő említések 80%-a vonatkozik a tömegközlekedés állapotára, amelyen belül a tömegközlekedési eszközök hiánya, a nem megfelelő járatszám, a nem összehangolt menetrendek, a hosszú várakozási idő és a kevés megállóhely a legtöbbször jelzett problémák. Ennek következményeként az ingázóknak individuális módon (autó vagy taxi használatával) kell megoldaniuk a munkahelyükre való bejutást. A legtöbbet említett hiányzó összeköttetés Pozsony magyarországi vonzaskörzetét érinti: a válaszadók egy jelentősebb része az egykor Pozsony (Bratislava) és Rajka között működő 801-es autóbusz visszaállítását, s további magyarországi települések (Dunakiliti, Feketeerdő, Mosonmagyaróvár) bekötését kérelmezik. A tömegközlekedés mellett a válaszadók sérelmezték továbbá az utak állapotát, az úthálózat sűrűségét és az útlezárásokat, valamint akadályként merült fel, hogy a munkáltató nem téríti meg alkalmazottjának a nemzetközi jegy vételét (csupán a belföldit).

Az **ügyintézés** témakörén belül az egészségbiztosítás megkötése számít a legnagyobb akadálynak (a témában regisztrált kihívások 30%-a tartozik ide), mivel a biztosítás megszerzéséhez munkaszerződés szükséges. Bizonyos válaszadók külön kiemelték a családi pótlék, a lakcímkártya és az erkölcsi bizonyítvány igénylésének nehézségeit, de a beérkezett válaszok alapján kihívást jelenthet a távmunka (munkahelyi adatbázis elérése külföldről), a vállalkozásindítás és a munkahelyi okiratok elismertetése, valamint bizonyos diplomák honosítása is. Az ügyintézéssel kapcsolatosan több válaszadó csak a COVID 19 pandémia időszakában tapasztalt nehézségeket, főként a korlátozások és a határzár miatt megnövekedett adminisztratív terhek miatt.

Hasonló problémakör a **jogszabályok ismeretének hiánya**, amelyen belül a jogi fogalmak értelmezése, a hivatalos tájékoztatók hiánya, a családtámogatási jogosultság, a kettős adóztatás, a közlekedési szabályok, a kiskorúakra vonatkozó kedvezmények, a táppénz vagy a munka

törvénykönyve állította nehézség elé a válaszadókat. Többeknek csak az ismeretségi körük által sikerült kezelni a problémát, a hatóság részéről nyújtott tájékoztatás nem volt elegendő ehhez.

Az **egészségügyi ellátással** kapcsolatban az alapellátás lakóhelyhez kötése jelenti a legnagyobb akadályt (a jelzett nehézségek 26%-a), de az egészségügyi biztosítás megkötése, a mentőautó hívása (határon való átkelése nem biztosított) és a lassú ügyintézés is több kitöltőt elbizonytalanított. Egyedi problémaként jelentkezett a kiskorúak ellátásra való jogosultságának kérdése (a szülő után nem jár automatikusan az ingyenes kezelés), valamint az adminisztratív terhek és az egészségügyi intézmények nem megfelelő felszereltsége. A felsorolt bizonytalanságok miatt több kitöltő meg sem próbálja igénybe venni az egészségügyi szolgáltatást a határ túoldalán, így részükről még az akadály detektálása sem történt meg.

Kifejezetten érzékeny témakör a munkavállalás során tapasztalt **diszkrimináció**. Az egyenlőtlen bánásmódhoz kötődő akadályemlítések 15%-a a COVID-19 idejére, további 15% szimplán a sértett származására vezethető vissza, de a közúti ellenőrzéskor tapasztalt eljárásmódot vagy a nyelvi nehézségeket is többen nehezményezték. Ezen felül diszkriminatívnak érzékelték a rájuk háruló adminisztratív terheket, a drága készpénzfelvételt, a háziorvoshoz való nehéz hozzáférést, az okiratok kizárólagos belföldi postázását vagy szimplán az ügyfélbarát megközelítés hiányát.

A munkavállaláshoz kötődően a **nyelvi nehézségeket** említették a legkevesebben akadályként (összesen 11 db említés), amelyet főleg határellenőrzéskor és dokumentumok kiállításakor (pl. honosításakor) érzékelték a sérelmezettek.

Ezen problémacsoportokon felül **egyéb akadályként** jelezték az árfolyamingadozásból származó veszteségeket, a (határon átnyúló munkavállalókra vonatkozó) jogi eljárások áttekinthetetlenségét, a kedvezményekre való jogosultság megvonását, valamint az idegen nyelven szerzett diploma – mint nyelvtudást igazoló hivatalos dokumentum – el nem fogadását.

4.4 Határon átnyúló tanulói mobilitás

Az oktatás határon átnyúló igénybevétele túlmutat a kötelező beiskolázás szükségességén, hiszen egyben formálja is a fiatalok gondolkozását, és segít áthidalni a kulturális megosztottságot, így hatékony eszközzé válva a határon átnyúló kapcsolatok javításában⁷. A kérdőív célcsoportját a Szlovákiában élő és Magyarországon tanuló, illetve Magyarországon élő és Szlovákiában tanuló diákok alkották.

A kérdőív azonosította azokat a logisztikai és adminisztratív akadályokat, amelyekkel a hallgatók szembesülnek, amelyek akadályozhatják tanulmányi előmenetelüket vagy napi ingázásukat (mint például a közlekedési problémák vagy a tanulmányi bizonyítványok elismerése). A kérdőív segítségével szerettük volna feltárni a tanulói mobilitás mögötti motivációkat (nyelvhasználat, az oktatás minősége, a családi kényelem vagy a társadalmi kapcsolatok), valamint az integrációval és a társadalmi befogadással kapcsolatos kihívásokat (a beilleszkedés nehézségei vagy a nyelvi akadályok leküzdése).

⁷ A kérdőív kérdései megtalálhatóak a mellékletben: 6.1.d A tanulói mobilitásra fókuszáló kérdőív

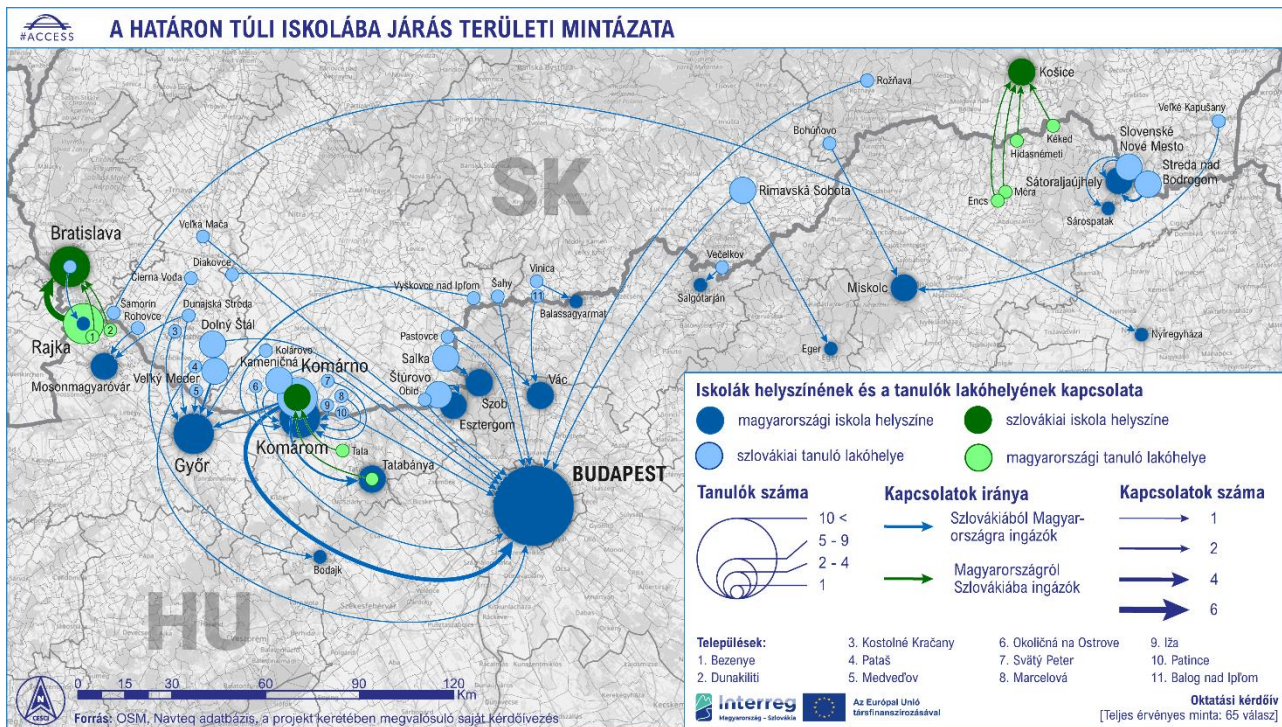
A tanulói mobilitásra fókuszáló kérdőívre érkezett válaszok mintája

A tanulói mobilitásra vonatkozó kérdőívet összesen 65 fő töltötte ki érvényesen. Az alábbiakban ezen típusú mobilitás irányát, intenzitását, időbeliségét, valamint a külföldi iskolaválasztás indokát elemezzük a minta alapján.

A tanulási célú ingázás szempontjából a határtérségben a Szlovákiából Magyarországra irányuló ingázás a meghatározó (18. ábra). Az összes tanulási céllal a szomszédos ország valamely tanintézményébe járó kitöltők mintegy 78%-a magyarországi iskolába jár. A szlovákiai irány tehát viszonylag ritka, ráadásul területileg igen koncentrált: Pozsony (Bratislava) határon átnyúló nagyvárosi térségéből (Rajka, Dunakiliti, Bezenye) kerül ki a Szlovákiában tanuló, magyarországi lakóhellyel rendelkezők 57%-a, melyen belül messze kiemelkedik Rajka. A másik még megemlíthető intenzitású határon átnyúló tanulói mobilitással jellemezhető térség Kassa (Košice) magyarországi vonzaskörzete (Hidasnémeti, Encs, Kéked, Méra): az összes Szlovákiába átjáró tanuló 29%-ának itt található a lakóhelye. A tanulói mobilitás területi mintázatára Budapest és a meghatározó határon átnyúló vonzaskörzettel is rendelkező közép- és nagyvárosok túlsúlya, továbbá az erős kelet-nyugati egyenlőtlenség jellemző. A Balassagyarmat és Sátoraljaújhely között fekvő határsávban mindkét irányban igen alacsony a tanulói mobilitás intenzitása. A Duna és az Ipoly-mente sűrűsödései mellett a keleti országrészekben kizárólag Kassa, valamint Sátoraljaújhely, Sárospatak és a szlovákiai Felső-Bodroghöz (Horné Medzibodrožie) települései emelkednek ki. Szoros tanulói migrációs kapcsolatok alakultak ki az ikervárosok és a nagyvárosok környezetében, amelyek gyakran kistávolságú, napi ingázást feltételeznek. Ezzel szemben a középső és részben a keleti országrészben, a történelmi Borsod és Gömör-Torna térségében a nagyobb távolságú mobilitás a meghatározóbb.

A legnagyobb arányban Budapestet (31%), Győrt (16%), Komáromot (10%) és Sátoraljaújhelyt (6%) választják a szlovákiai lakóhellyel rendelkezők a magyarországi tanulmányaik folytatására. A tanulói mobilitásban résztvevők 63%-a ezen négy város valamely intézményébe jár át. 80%-os arányt képviselnek azok, akik a Balassagyarmattól bezáróan a nyugati határtérség valamely iskolájába járnak át Szlovákiából.

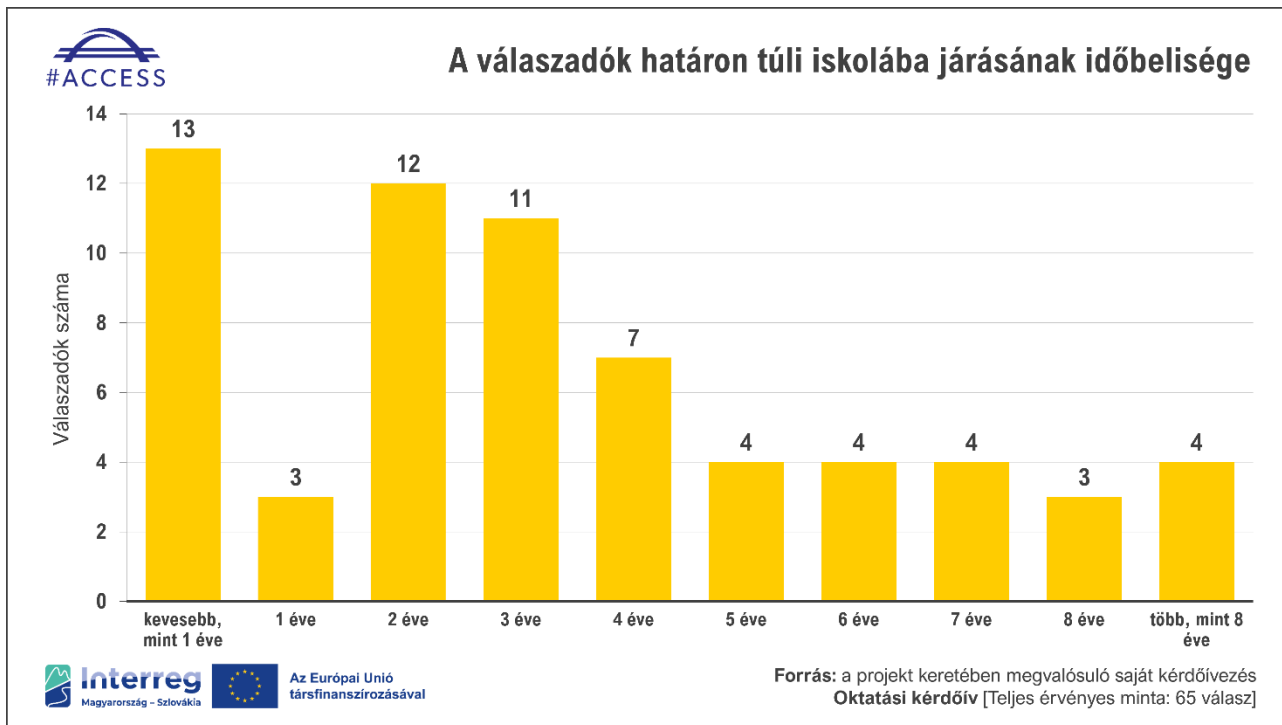
18. ábra: A határon túli iskolába járás területi mintázata

A főbb határon átnyúló mobilitási célpontok közül Budapest messze kiemelkedik a széles képzési kínálatával, különösen a budapesti egyetemekre járnak a kérdőívre válaszolók. Pozsony (Bratislava) magyarországi vonzáskörzetéből a szlovák nyelvű iskolák teljes hiányából következően minden oktatási szint intézményébe járnak át magyarországi lakhelyű diákok és hallgatók. Győr vonzerejét elsősorban a felsőoktatása adja; a kitöltők valószínűleg (szinte) kivétel nélkül a Széchenyi István Egyetemre járhatnak. Komáromnál alapvetően a középiskolák jelentik a vonzerőt a kitöltők számára, kitüntetetten a komplex szakképzési lehetőségek. Kassa (Košice) nagyvárosi vonzáskörzetében a tanulói mobilitás legfőbb célpontjai között a kassai felsőoktatási intézmények találhatóak.

A határon túlra történő ingázás időbeliségével (19. ábra) kapcsolatban megfigyelhető, hogy a legtöbb válaszadó kevesebb, mint 1 éve (20%), 2 (18%) vagy 3 éve (17%) jár határon túli iskolába. Együttesen ezek a tanulók az összes válaszadó 55%-át adják ki, míg a legalább 5 éve ingázók aránya 29%.

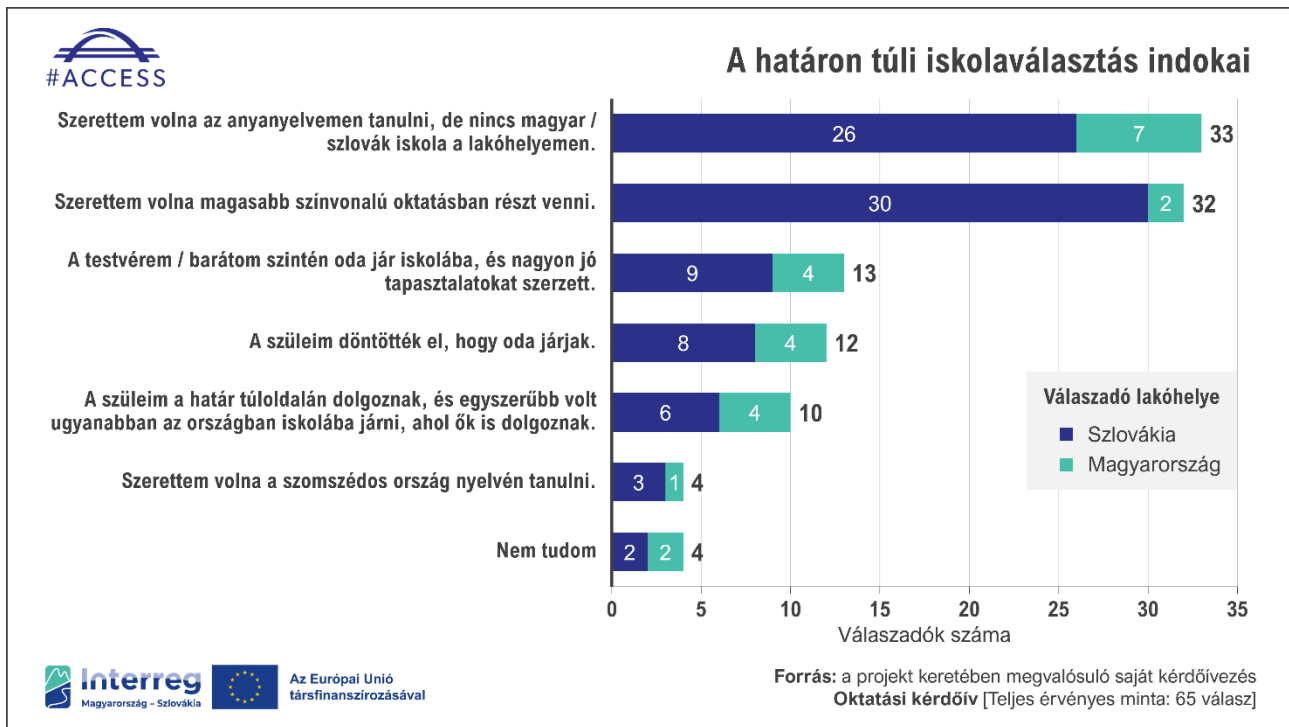
19. ábra: A válaszadók határon túli iskolába járásának időbelisége

A **határon túli iskolaválasztás** (20. ábra) két legfőbb oka alapvetően az oktatás anyanyelven való elérhetőségéből (31%), valamint az oktatás színvonalából (30%) következik, az egyéb szempontok, főként a szomszédos ország nyelvén történő tanulás nem meghatározó. A szlovákiai magyar anyanyelvű lakosság számára a gyenge szlováknyelv-ismeret, az anyanyelven való tanulás lehetősége meghatározó indok. A képzési kínálatban rejlő különbségek is gyakran felbukkannak indokként: sokszor helyben vagy a közvetlen térségben hiányzik az a képzési szint vagy képzéstípus, amely vonzó lenne a tanulók és a szülők számára (ilyen például a magyar nyelvű felsőoktatás vagy a művészeti oktatás lehetősége a határ túloldalán).

Az iskolaválasztási indokok eltérnek a válaszadók lakóhelye szerint: a szlovákiai lakóhellyel rendelkezők körében a legfontosabb tényező az oktatás színvonala (HU: 8%; SK: 36%), míg a Magyarországon lakó, Szlovákiában tanuló fiatalok között a családi-baráti tapasztalatok (HU: 17%; SK: 11%), illetve a szülői munkahely (HU: 17%; SK: 7%) és a szülői döntések (HU: 17%; SK: 10%) játszanak meghatározó szerepet.

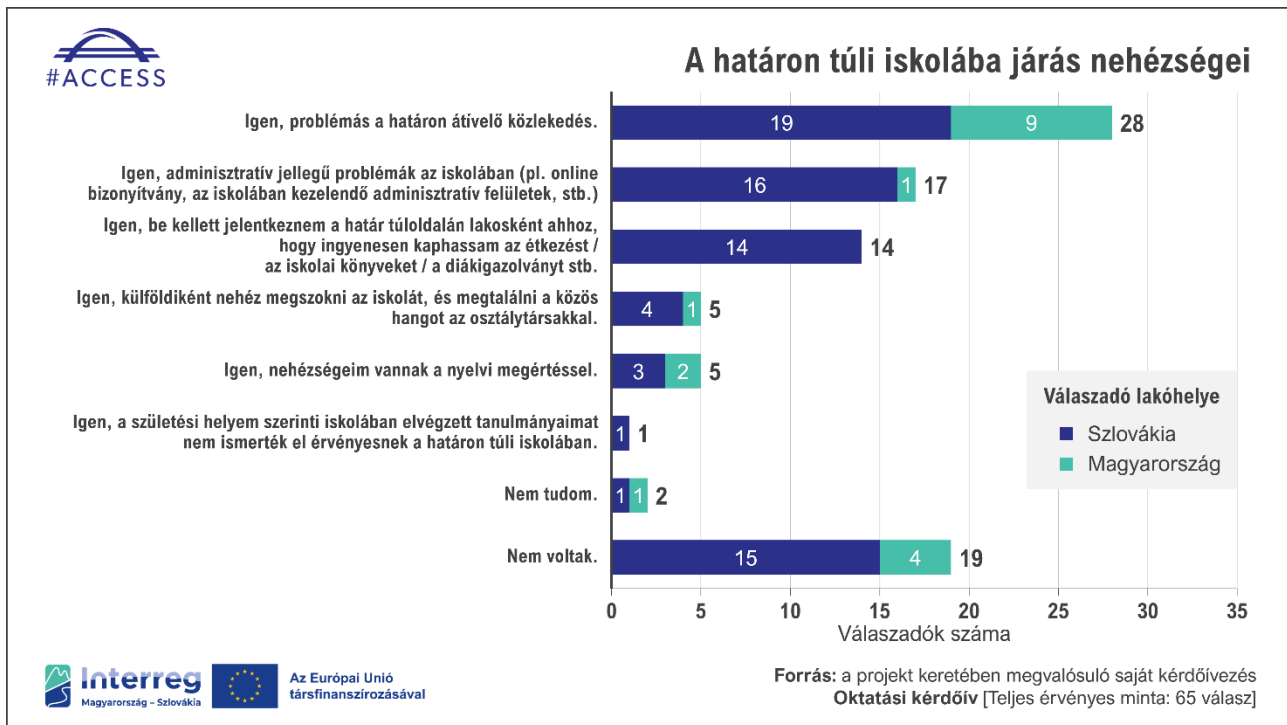
20. ábra: A határon túli iskolaválasztás indokai

A tanulói mobilitáshoz kapcsolódó akadályok

A felmérésben részt vevő 65 válaszadó 43%-a (28 fő) a **határ túloldalán való tanulás legnagyobb problémájának** a határon átívelő közlekedést látja (21. ábra). Ez mind a magyar, mind a szlovák lakóhellyel rendelkező diákok körében a legmeghatározóbb akadály. Ezt követik az iskolában jelentkező adminisztratív jellegű nehézségek, amelyek a kitöltők 26%-át érintik. Az iskolában biztosított ellátás (mint étkezés, tankönyv, igazolvány stb.) ingyenes igénybevétele érdekében a válaszadó diákok 22%-a bejelentkezett a határ túloldalán lakosként. A beilleszkedés (8%), a nyelvismeret (8%) vagy a korábbi tanulmányok elismertetése (2%) a válaszadóknak kevesebb, mint 10%-ának okozott kihívást, míg 29%-uk egyáltalán nem tapasztalt semmilyen problémát.

21. ábra: A határon túli iskolába járás nehézségei

A felsorolt akadályokon kívül továbbiak megnevezésére is volt lehetőség, amelyek között a kollégiumi elhelyezés, a COVID-19 járvány miatt bevezetett határellenőrzés okozta plusz kellemetlenségek, az egészségbiztosítás, az okiratok kiállítása, az adminisztratív eljárások kezelése, és az elért tanulmányi eredmények (diploma) honosíttatása (és ennek költsége) szintén plusz terhet jelentett a határ túloldalán élő diákok számára. Egyedi eseteknek minősülnek olyan technikai akadályok, mint a hazai mobilszolgáltató jelének gyengesége vagy az online iskolai adminisztrációs rendszer elérhetetlensége a határ túloldaláról.

4.5 Határon átnyúló projektek megvalósítása

Az #ACCESS projekt keretén belül külön kérdőív készült a szlovák-magyar határ menti határon átnyúló projektgazdák számára⁸, hogy átfogóbb információkat kaphassunk azokról a nehézségekről és kihívásokról, amelyekkel a projektek megvalósítói szembesülnek kezdeményezéseik során. Azokra összpontosítva, akik a határon átnyúló együttműködésben már szereztek tapasztalatokat, a kérdőív olyan alapvető ismereteket gyűjthet össze, amelyek irányíthatják a fejlesztéseket, és kedvezőbb környezetet teremthetnek a jövőbeli projektek számára.

A kérdőív elsőként arra kérte a válaszadókat, hogy jelöljék meg azokat a programozási időszakokat, amelyeken belül végrehajtották határon átnyúló projektjeiket, majd az egyes projektek végrehajtása során felmerülő lehetséges nehézségek beazonosítására összpontosított. Az olyan ügyek, mint a közbeszerzési folyamatokban való eligazodás, a szükséges építési és környezetvédelmi engedélyek megszerzése, valamint a szlovák és magyar műszaki tervek összehangolása rávilágít azokra az eljárási és szabályozási akadályokra, amelyek késleltethetik vagy ellehetetleníthetik a projekteket. Ezenkívül a kérdőív olyan akadályokra is kitér, mint a határon átnyúló hivatalos információkhoz való

⁸ A kérdőív kérdései megtalálhatóak a mellékletben: 6.1.e A határon átnyúló projektek megvalósítására fókuszáló kérdőív

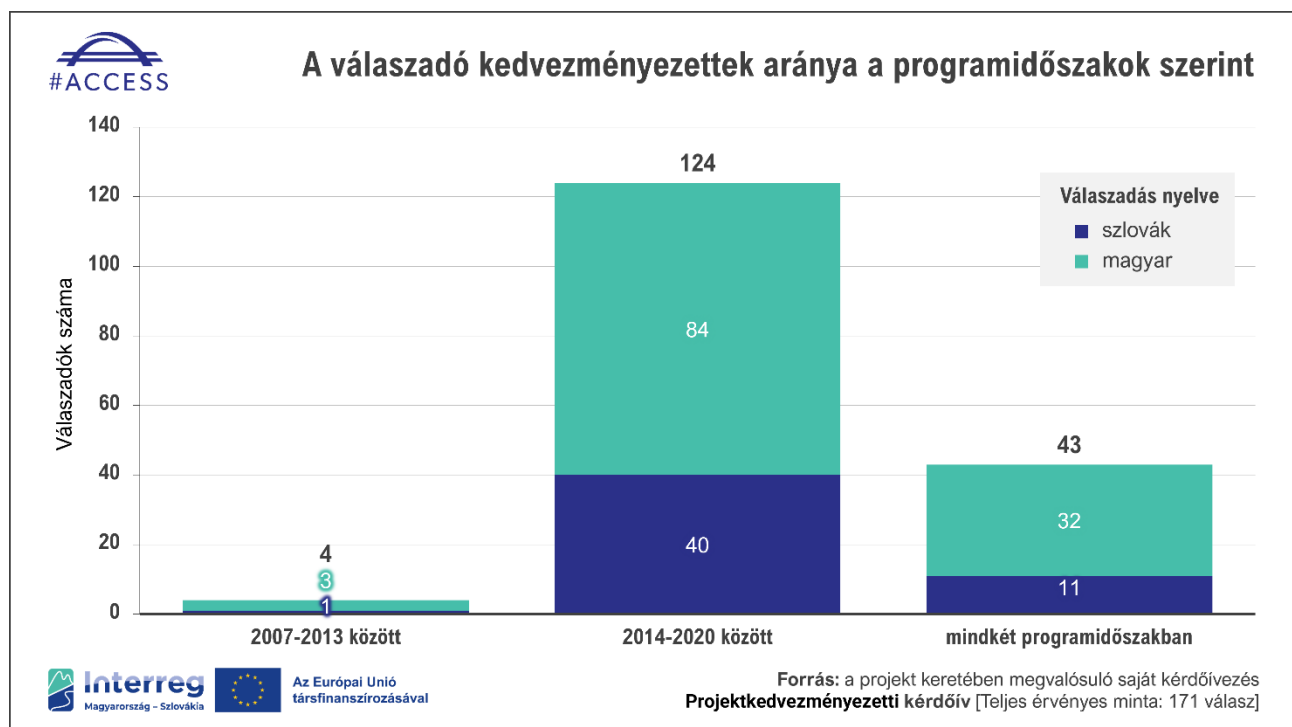
korlátozott hozzáférés, a pénzügyi jelentéstétel kihívásai és a COVID-19 világjárvány okozta egyedi zavarok.

A határon átnyúló projektek megvalósítására fókuszáló kérdőív mintája

A határon átnyúló projektek megvalósítására vonatkozó kérdőív mintáját összesen 171 érvényes válasz alkotja.

A **válaszadó kedvezményezettek aránya a programidőszakok közül** a 2014 és 2020 közötti ciklusra vonatkozóan a legmagasabb (72,5%), míg kizárólag a 2007 és 2013 közötti ciklusból rendkívül kevesen vettek részt a kérdőív kitöltésében (22. ábra). Viszonylag jelentős arányt (25,1%) képviselnek azok, akik mindkét programidőszakban érdekeltek; minden negyedik kitöltő ezt a kategóriát jelölte be. A válaszadás nyelve szerint a teljes mintában a magyar nyelvű kitöltések dominálnak (70%), míg a szlovák nyelvű válaszok (30%) jóval elmaradnak ettől az aránytól. Fontos leszögezni ugyanakkor, hogy a szlovákiai lakóhellyel rendelkezők egy része bizonyosan magyar nyelven töltötte ki a kérdőív ezen kérdését, így nem országok közötti, hanem alapvetően nyelvi különbségekre utalnak a válaszok.

22. ábra: A válaszadó kedvezményezettek aránya a programidőszakok szerint

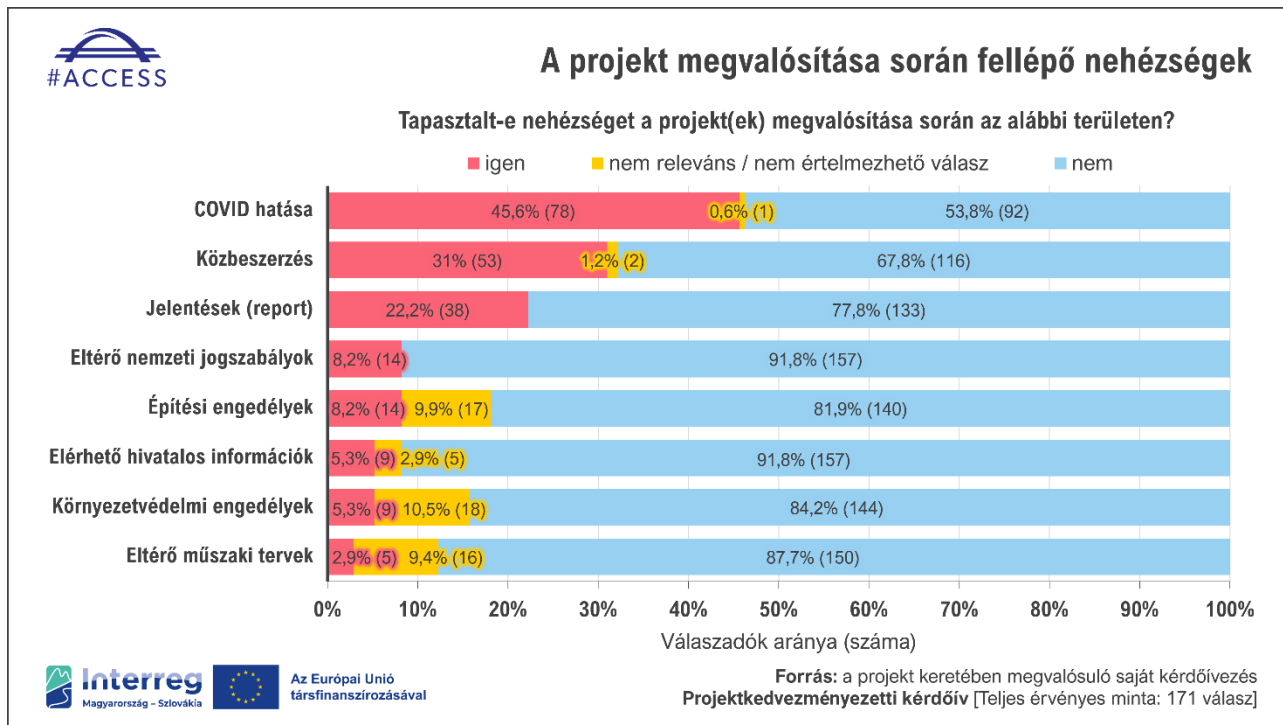

A határon átnyúló projektekhez kapcsolódó akadályok

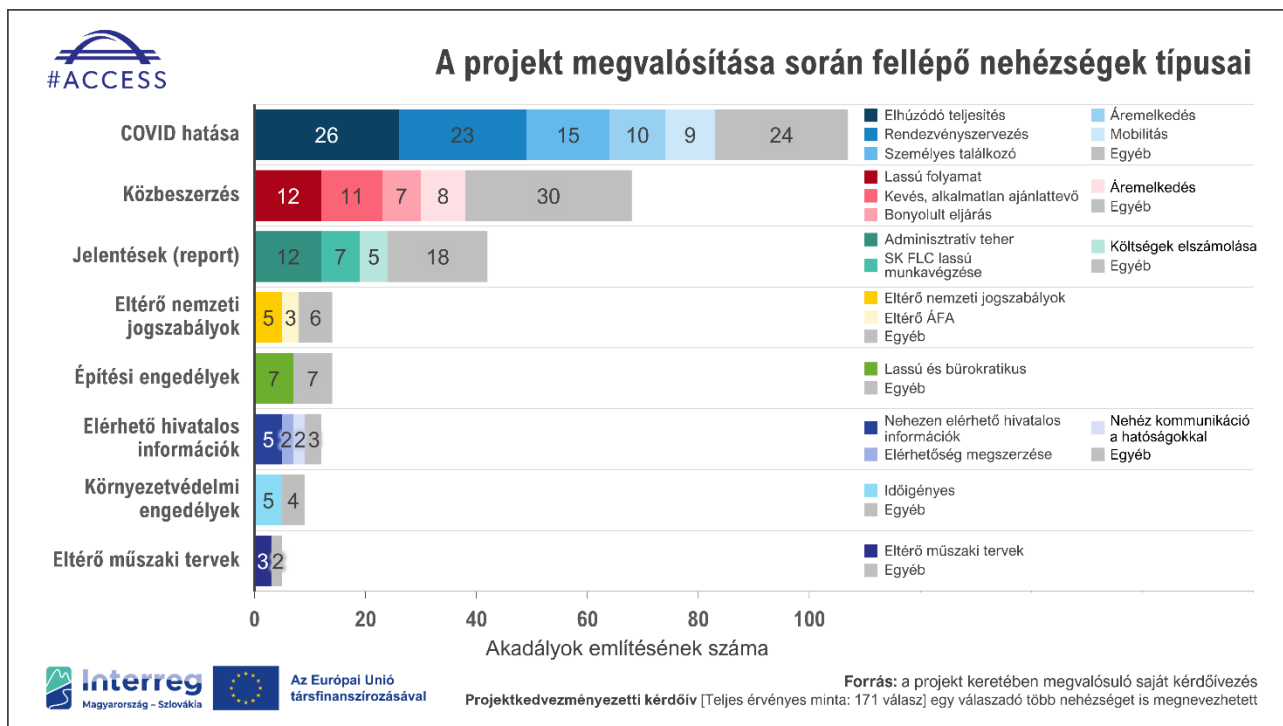
A projektmegvalósításban részt vevő szereplők véleménye alapján a projektek kivitelezése során tapasztalt legnagyobb akadályok között a COVID-19 járvány (a kitöltők 46%-a), a közbeszerzés (31%) és a jelentések benyújtása (22%) szerepel (23. ábra). Az eltérő nemzeti jogszabályok és az építési engedélyek kapcsán a válaszadóknak csupán 8%-a tapasztalt valamilyen fokú nehézséget, míg az eltérő hivatalos információkat, környezetvédelmi engedélyeket és az eltérő műszaki terveket 5% vagy annál kevesebb személy találta problémásnak. A "nem értelmezhető" kategóriába sorolt válaszok legnagyobb része azon kitöltéseket tartalmazza, amelyek a probléma szempontjából nem voltak

relevánsak (pl. nem volt szükség műszaki tervre, környezetvédelmi vagy építési engedélyre). Mind a nyolc kategóriát figyelembe véve, a projektpartnereknek több mint a fele nem ütközött akadályba projektötletük megvalósítása során.

23. ábra: A projekt megvalósítása során fellépő nehézségek

24. ábra: A projekt megvalósítása során fellépő nehézségek típusai

A **COVID-19 okozta kihívások** (107 db említés) főleg a projektek megvalósítási idejének meghosszabbítását (az itt regisztrált akadályok 24%-a) és a rendezvények szervezésének

ellehetetlenülését vagy jelentős módosítását (21%) okozta (24. ábra). A két probléma gyakran együtt jelentkezett, mivel a személyes jelenléte igénylő rendezvények időpontjának eltolása a projekt teljesülésének határidejére is hatással volt. A rendezvényszervezés nehézségein felül a személyes találkozók ellehetetlenülésére az akadályemlítések további 9%-a vonatkozik. Emellett az áremelkedés, a határon átnyúló mobilitás szigorítása, az eljárások menetének lassulása, a megbetegedések miatt bekövetkezett kapacitáscsökkenés, az építőanyaghiány, a papíralapú dokumentáció és a csökkent látogatottság szintén visszavetette a projektek sikerességét.

A **közbeszerzés**, mint a második legtöbbet említett akadály (68 db említés akadályként), főleg a lassú eljárás (18%) és a potenciális ajánlattevők hiánya (16%) miatt okozott fennakadást. Az elhúzódo közbeszerzés megnövelte a megvalósításra szánt időt, amely bizonyos esetekben a projektek sikeres végrehajtását is veszélyeztette. Az árak emelkedése és a bonyolult eljárás – ami miatt néhányan közbeszerzési tanácsadót is alkalmaztak (sikertelenül) – szintén megnehezítette a partnerek közbeszerzését. A válaszadók közül néhányan szintén kifogásolták a kettős ellenőrzést (melyek egymásnak ellentmondó döntést eredményezhettek), az eltérő törvényi előírásokat, a közbeszerzési szakértő által kiszabott büntetéseket, a tanúsítvánnyal nem rendelkező eszköz beszerzésével kapcsolatos problémákat, az információhiányt (ami a beszerzésekről szóló útmutató kései megjelenésére vonatkozik), szlovák oldalon az előfinanszírozás hiányát, a drága ajánlatokat, a vállalkozások nehéz bevonását, a változó feltételeket és a versenykorlátozás gyanúját.

A **jelentésekhez kötődő akadályok** (42 db említés) többsége az adminisztratív teherre (29%), a szlovák FLC késedelmes munkavégzésére (17%) és a költségek bonyolult elszámolására (12%) vonatkozik. A jelentések elkészítésének bürokratikus volta miatt többen külsős cégek számára szervezték ki a feladatot, vagy új kolléga alkalmazásával próbálták enyhíteni a rájuk nehezedő adminisztratív terheket. Néhányan akadályként jelezték továbbá a szlovákiai előfinanszírozás hiányát, a monitoringrendszer bonyolultságát, a programszervekkel való körülményes kapcsolattartást (újbóli jelentések és hiánypótlások készítését), illetve az indikátorok mérhetőségével kapcsolatos félreértéseket és a kötelező fényképes dokumentálást.

Az **eltérő nemzeti jogszabályokból adódó akadályok** (14 db említés) sokrétűek, ide tartoznak az ÁFA-kulcsokból, az adatszolgáltatásból, az építésügyi hatóságok kompetenciáiból, a gazdasági elszámolás menetéből, a műszaki tervekből és az ideiglenes határellenőrzéskor felállított regisztrációs rendszerekből származó eltérések.

Építési engedélyekhez kapcsolódóan 14 válaszadó említett akadályt, melyek fele a lassú és bürokratikus eljárásból fakad; az egyéb nehézséget a kedvezőtlen döntés (engedély megadásának elutasítása), a műemlékvédelmi szabályok és a korábbi tapasztalat hiánya adja.

Az **információk megosztására** vonatkozóan (12 db említés) a hivatalos (statisztikai) adatok elérhetőségének hiánya, a hatóságokkal való kommunikáció (és azok elérhetősége), valamint a nyelvi akadály és a különböző szervezetek jogi személyiségének beazonosítása számított kihívásnak.

A **környezetvédelmi engedélyek** megszerzése (9 db említés) – az építési engedélyekhez hasonlóan – az időigényes és adminisztratív eljárás miatt okozott a projektpartnereknek nehézséget. Bizonyos esetekben szakmai egyet nem értés is visszafogta a szükséges jóváhagyás kézhezvételét.

Az **eltérő műszaki tervekből** adódó fennakadásokból 5 db-ot említettek a projektgazdák. A két ország jogszabályain és rendeletein alapuló műszaki tervek esetén felmerülő eltérések problémát jelentettek a határon átnyúló infrastruktúra kivitelezésekor. Továbbá a tervek módosíthatósága is különbséget mutat: míg Magyarországon előzetes, elvi tervekkel is megkezdhető a munka – amin később könnyen lehet változtatni –, addig Szlovákiában a tervdokumentáció módosítása nehézkes,

5 Eredmények összegzése az #ACCESS projekt folytatásához

A kérdőívek alapján a határtérségben élők ugyan eltérő arányban, de a megadott kérdéskörök mindegyike terén tapasztaltak már nehézséget, ezek **egy része pedig jogi természetű**. Jelen fejezetben azon nehézségek kerülnek összegzésre, melyeket a felmérés során azonosítottunk, és alapjául szolgálhatnak az #ACCESS projekt folytatásának.

Az egyik legtöbbet említett akadály a **közösségi közlekedés** hiányosságaiából származik. Új járatok indítása, a menetrendek harmonizálása és a közlekedési eszközök üzemeltetésének egyszerűsítése lehetővé tenné a határon történő közforgalmú személyszállítás fellendülését. Ugyan a válaszadók jelentős része kifogásolta az utak és átkelőhelyek állapotát, ezen nehézségek kezelése azonban nem tartozik az #ACCESS projekt profiljába.

A beérkezett válaszok szerint bizonyos esetekben az **üzleti szolgáltatások igénybevétele** feltételekhez (pl. lakcímkártya meglétéhez) kötött. Több jelzés is érkezett a válaszadóktól a banki ügyleteknél (hitelfelvétel, részletfizetés), termékvásárlásoknál (kedvezmények felhasználása vagy a termékek jótállására vonatkozó eltérő szabályozások) és valutaváltásnál (euró-forint árfolyam) tapasztalt akadályokról, melyeknél a probléma gyökere egyaránt lehet jogi akadály, de a nehezen elérhető információk is okozhatják az állampolgárok által észlelt nehézségeket. Hasonló akadályok, bizonytalanságok tapasztalhatóak a **hivatalos ügyintézés** (pl. társadalombiztosítás és okiratok megszerzése, jogszabályok és önkormányzati rendeletek megismerése stb.), a **munkavállalás** (kettős adóztatás rendezése, vállalkozás indítása stb.) és a **számlázás** során. A beérkezett válaszok alapján az ügyek intézéséhez kapcsolódó információhiányok nemcsak a polgárok, de a hivatalok szintjén is jelentkeznek.

A **társadalombiztosítás** témaköréhez szorosan kapcsolódnak az **egészségügy területén regisztrált akadályok**, amelyek főleg a betegek határ túoldalán történő ellátására, a mentők határközi közlekedésére és az orvosi igazolások beszerzésére összpontosulnak. Ezen problémák megvitatása és kezelése a kérdést átfogóan megközelítő egészségügyi munkacsoport felállításával képzelhető el.

A **nyelvtudásból származó problémák** a vizsgált tématerületek mindegyikén tetten érhetők. A kétnyelvű feliratok hiánya vagy a hivatalos érintkezés során tapasztalt korlátozott nyelvhasználat néha leküzdhetetlen akadálnak számít a határtérségben élők számára. A hivatalos ügyintézésért felelős szervek (hivatalok, közműszolgáltatók stb.) jelenleg nincsenek felkészülve – se szakmailag, se nyelvismertileg – a határ túoldaláról áttelepült lakosok problémáinak kezelésére. A bürokratikus nyelvezet gyakran az államnyelvet ismerő személyek számára is értelemzési nehézséget okoz, amit az ingyenes nyelvtanulási lehetőség hiánya tovább súlyosbít. Mindez a betelepült külföldi lakosok integrációját és a helyi közösséggel való kapcsolatfelvételt is akadályozza. Ezen akadályok kezelése várhatóan egy komplex nyelvi csomag (projekt) megvalósítását teszi szükségessé.

A szomszédos ország **oktatási** intézményeinek látogatása bevett szokássá vált a határtérségben, s ha ugyan nyelvi nehézség nem is akadályozza a diákok tanulását, a tandíj és egyéb pénzügyi kötelezettségek, valamint a végzettséget igazoló dokumentumok honosítása plusz terhet ró az érintettekre. Az időigényes adminisztráció és az ezzel járó költségek racionalizálása szükségszerű, amelyeknek vizsgálatára az #ACCESS projekt lehetőséget nyújthat. Bizonyos munkahelyek és oktatási intézmények belső adatbázisának külföldről történő elérése – biztonságtechnikai okok miatt – nem engedélyezett, így a **távmunka és a távoktatás** vagy egyszerűen az adatok otthonról való elérése problémát jelent a határ túoldalán élők számára. Ugyan ezen belső struktúrák

megváltoztatására az #ACCESS projekt nem alkalmas, viszont lehetőséget tud teremteni egyszerűbb technikai javaslatok megfogalmazására.

Az Interreg program viszonylatában a magyar-szlovák hatértérség jelentős történetiséggel rendelkezik, melynek köszönhetően számottevő újítás és adminisztratív tehercsökkentés valósult már meg. Ennek ellenére a projektpartnerek még mindig szembesülnek technikai kihívásokkal, amelyek megnehezítik az ideális **együttműködés** kialakítását. Ilyen az ÁFA fizetése során felmerülő problémák (pl. eltérő ÁFA-kulcsok), a közbeszerzés (szaktanácsadó alkalmazása, ajánlattevők hiánya), a jelentések és fényképes dokumentációk elkészítése, az előfinanszírozás hiánya, a nem megfelelő partnerség (pl. túl sok projektpartner, viszontagságos partnerviszony), a bonyolult ellenőrzési folyamatok (pl. FLC lassúsága, nehezen mérhető indikátorok) és az eltérő szabályozásnak és engedélykéreseknek való megfelelés (pl. környezet- és műemlékvédelmi előírások). Sok esetben a partnerek nem látják előre a projektmegvalósítás ezen buktatóit, ezért javasolt a potenciális pályázókat egy olyan útmutatóval ellátni, amely felhívja a figyelmüket ezen megfontolandó nehézségekre. Az #ACCESS projekt keretén belül elképzelhető egy ilyen tájékoztatófüzet összeállítása.

Ezen felsorolt akadályok feltárása és megismerése az #ACCESS projekt keretében tovább folytatódik, kiegészülve az egyéb információgyűjtés (interjúk, műhelymunkák és a projekt honlapján elektronikus bejelentő modul) eredményeivel. Az így létrejövő, több forrásra támaszkodó akadálylista gondozása és egységesítése révén a beazonosított kihívások száma és tematikája még formálódni fog, mielőtt kijelölésre kerülnek a projekt keretében kezelendő konkrét akadályok, nehézségek.

6 Mellékletek

6.1 A kérdőívek

6.1.a A lakossági mobilitásra fókuszáló kérdőív

Ennek a kérdőívnek a célja, hogy feltárja mindazon akadályokat, amelyek nehezítik a Magyarországon élő szlovákiai lakosok határon átnyúló mozgását.

Az Ön tapasztalatai kulcsfontosságúak a helyzet jövőbeli javítása szempontjából.

Köszönjük szépen, hogy szán 15-20 percet az életéből ennek a kérdőívnek a kitöltésére!

A kérdőív kitöltésével Ön jogosulttá válik arra, hogy nyereményjátékunkban részt vegyen. Amennyiben a kérdőív végén jelzi a nyereményjátékban való részvételi szándékát, akkor esélye nyílik az egyik családi fürdőbelépő elnyerésére. A kérdőívet kitöltők között az alábbi településeken található fürdőkbe szóló családi fürdőbelépőket sorsolunk ki: Bábolna, Dunaszerdahely, Komárom, Szentendre.

Az első sorsolásra 2023. november 30-án, a másodikra 2024. január 31-én kerül sor.

A nyereményjáték lefolyásáról és eredményéről az alábbi linken fogunk tájékoztatást nyújtani: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>. A nyerteseket külön is kiértésítjük emailben.

1) Melyik alábbi magyarországi településen él?

- Nem szerepel a listán
- Dunakiliti
- Dunasziget
- Feketeerdő
- Gönc
- Göncruszka
- Hegyeshalom
- Hernádszurdok
- Hidasnémeti
- Hídvégardó
- Hollóháza
- Kéked
- Levél
- Mosonmagyaróvár
- Pányok
- Rajka
- Telkibánya
- Tornanádaska
- Tornyosnémeti
- Zsujta

Felsorolásban nem szerepelő település megadása

2) Melyik magyarországi településen él?

.....
.....

Hivatalosan bejelentett magyarországi lakcím

3) Van hivatalosan bejelentett magyarországi lakcíme?

- Nincs, csak szlovák lakcímem van, de Magyarországon élek.
- Igen, már van.
- Igen, de nem Szlovákiából költöztem át (= nem kell kitölteni a kérdőívet)

Magyarországi tartózkodás

4) Mikor költözött Magyarországra?

- 2004 előtt
- 2004
- 2005
- 2006
- 2007
- 2008
- 2009
- 2010
- 2011
- 2012
- 2013
- 2014
- 2015
- 2016
- 2017
- 2018
- 2019
- 2020
- 2021
- 2022

5) Hányan élnek Önnel közös háztartásban?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9

- 10
- Több, mint 10 fő

Határátlépési szokások

6) Milyen gyakran és milyen céllal lépi át a magyar-szlovák határt?

	Munka	Tanulás	Bevásárlás	Szórakozás	Vállalkozás	Turizmus	Barátok és családtagok meglátogatása
Naponta							
Hetente 2-3 alkalommal							
Hetente egyszer							
Havonta többször							
Havonta egyszer							
Minden második hónapban							
Félévente							
Csak nyaranta							
Évente egyszer							
Soha							

7) A fentiekén túl más céllal is át szokta lépni a határt? *Ha igen, milyen céllal és milyen gyakran?*

.....

.....

Határon átnyúló akadályok

8) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **nyelvi akadályok**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

.....

9) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **adminisztratív ügyintézés**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

.....

10) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **ingatlanügyek, ingatlanvásárlás és -értékesítés**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

.....

11) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **közlekedési szolgáltatási hiányosságok**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

12) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **a magyarországi törvényekre és szabályokra vonatkozó ismeret hiánya**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

13) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **a magyarországi tartózkodáshoz szükséges hivatalos dokumentumok hiánya**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

14) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **büntetés valamilyen tevékenység miatt**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

15) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **egészségügyi szolgáltatások igénybevétele**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

16) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **társadalombiztosítással kapcsolatos ügyintézés**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

17) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki az alábbi nehézséggel: **oktatási szolgáltatások igénybevétele**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

18) Találkozott-e Ön vagy az Önnel egy háztartásban élők közül bárki **egyéb határon átnyúló nehézséggel**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

Nyereményjáték

19) Részt kíván venni az #ACCESS kérdőívezés nyereményjátékában, és ezzel együtt hozzájárul ahhoz, hogy személyes adatait a CESCO rögzítse és kezelje? *A válaszadás előtt kérjük, olvassa el az [adatvédelmi tájékoztatót](#), és a [nyereményjáték szabályzatát](#)! A nyereményjátékban való részvételhez csak a neve és az e-mail címe megadására van szükség.*

- Igen, részt kívánok venni a nyereményjátékban, és ezzel együtt hozzájárulok a személyes adataim (név és e-mail cím) rögzítéséhez.
- Nem kívánok részt venni a nyereményjátékban. / Nem járulok hozzá a személyes adataim (név és e-mail cím) rögzítéséhez.

Adatok a nyereményjátékban való részvételhez

20) Az Ön neve

.....

21) Az Ön e-mail címe

.....

Köszönjük, hogy kitöltötte a kérdőívet, és jelezte a nyereményjátékban való részvételi szándékát! A nyerteseket e-mailben fogjuk értesíteni.

6.1.b A bevásárlási célú mobilistásra fókuszáló kérdőív

Ennek a kérdőívnek az a célja, hogy feltárja mindazon akadályokat, amelyek nehezítik a magyar-szlovák határon átnyúló vásárlást.

Köszönjük szépen, hogy szán 10 percet az életéből ennek a kérdőívnek a kitöltésére!

A kérdőív kitöltésével Ön jogosulttá válik arra, hogy nyereményjátékunkban részt vegyen. Amennyiben a kérdőív végén jelzi a nyereményjátékban való részvételi szándékát, akkor esélye nyílik az egyik családi fürdőbelépő elnyerésére.

A kérdőívet kitöltők között az alábbi településeken található fürdőkbe szóló családi fürdőbelépőket sorsolunk ki: Bábolna, Dunaszerdahely, Komárom, Szentendre.

Az első sorsolásra 2023. november 30-án, a másodikra 2024. január 31-én kerül sor.

A nyereményjáték lefolyásáról és eredményéről az alábbi linken fogunk tájékoztatást nyújtani: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>.

A nyerteseket külön is kiértékeljük emailben.

1) A bevásárlás helyszíne

.....
.....

2) Az interjúalany lakóhelye (ország)

- Magyarország
- Szlovákia

3) Az interjúalany lakóhelye (település)

.....
.....

4) Milyen gyakran lépi át a határt vásárlási céllal?

- Legalább kétszer naponta.
- Naponta egyszer.
- 2-3 alkalommal hetente.
- Hetente egyszer.
- Havonta több alkalommal.
- Havonta egyszer.
- Minden második hónapban.
- Csak nyaranta.
- Évente egyszer.

5) Találkozott-e a határon túli bevásárlásai kapcsán akár egyszer is az alábbi területen nehézséggel: **megvásárolt áru minősége**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....
.....

6) Találkozott-e a határon túli bevásárlásai kapcsán akár egyszer is az alábbi területen nehézséggel: **számlázás**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....
.....

7) Találkozott-e a határon túli bevásárlásai kapcsán akár egyszer is az alábbi területen nehézséggel: **megvásárolt áru átszállítása a határon**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....
.....

8) Találkozott-e a határon túli bevásárlásai kapcsán akár egyszer is az alábbi területen nehézséggel: **vásárlás utáni reklamáció**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....
.....

9) Találkozott-e a határon túli bevásárlásai kapcsán akár egyszer is **eddig fel nem sorolt, egyéb nehézséggel**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....
.....

6.1.c A munkavállalói mobilitásra fókuszáló kérdőív

Ennek a kérdőívnek az a célja, hogy feltárja mindazon akadályokat, amelyek nehezítik a magyar-szlovák határon átnyúló munkavállalói ingázást.

Az Ön tapasztalatai kulcsfontosságúak a helyzet jövőbeli javítása szempontjából.

Köszönjük szépen, hogy szán 10 percet az életéből ennek a kérdőívnek a kitöltésére!

A kérdőív kitöltésével Ön jogosulttá válik arra, hogy nyereményjátékunkban részt vegyen. Amennyiben a kérdőív végén jelzi a nyereményjátékban való részvételi szándékát, akkor esélye nyílik az egyik családi fürdőbelépő elnyerésére. A kérdőívet kitöltők között az alábbi településeken található fürdőkbe szóló családi fürdőbelépőket sorsolunk ki: Bábolna, Dunaszerdahely, Komárom, Szentendre.

Az első sorsolásra 2023. november 30-án, a másodikra 2024. január 31-én kerül sor.

A nyereményjáték lefolyásáról és eredményéről az alábbi linken fogunk tájékoztatást nyújtani: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>. A nyerteseket külön is kiértésítjük emailben.

1) Mióta dolgozik a határ túoldalán?

- Kevesebb, mint fél éve.
- Fél éve.
- 1 éve.
- 2 éve.
- 3 éve.
- 4 éve.
- 5 éve.
- 6 éve.
- 7 éve.
- 8 éve.
- 9 éve.
- 10 éve.
- Több, mint 10 éve.

2) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **nyelvi nehézségek**? Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".

.....

.....

3) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **a munkavállaláshoz kapcsolódó ügyintézés**? Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".

.....

.....

4) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **a közlekedési szolgáltatások hiányosságai**? Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".

.....

.....

5) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **a magyar / szlovák jogszabályok ismeretének hiánya**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

6) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **egészségügyi ellátás**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

7) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön az alábbi nehézséggel: **bármilyen diszkrimináció a határ túloldalán található hatóságok részéről az Ön külföldi státuszából kifolyólag**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

8) Határon átnyúló munkahelyi ingázása során találkozott Ön **egyéb problémával**? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....
.....

6.1.d A tanulói mobilitásra fókuszáló kérdőív

Ennek a kérdőívnek az a célja, hogy feltárja mindazon akadályokat, amelyek nehezítik a magyar-szlovák határon a tanulók ingázását. Most itt az alkalom, hogy hozzájárulj a határon átnyúló suliba járásod megkönnyítéséhez, és ezzel másoknak is segíts!

Köszönjük szépen, hogy bő 10 percet az életedből ennek a kérdőívnek a kitöltésére tudsz szánni!

Ha elmúltál 18 éves, a kérdőív kitöltésével jogosulttá válsz arra, hogy nyereményjátékunkban részt vegyél. Amennyiben a kérdőív végén jelzed a nyereményjátékban való részvételi szándékod, akkor esélyed nyílik az egyik családi fürdőbelépő elnyerésére.

A kérdőívet kitöltők között az alábbi településeken található fürdőkbe szóló családi fürdőbelépőket sorsolunk ki: Bábolna, Dunaszerdahely, Komárom, Szentendre.

Az első sorsolásra 2023. november 30-án, a másodikra 2024. január 31-én kerül sor.

A nyereményjáték lefolyásáról és eredményéről az alábbi linken fogunk tájékoztatást nyújtani: <https://budapest.cesci-net.eu/access-kerdoivezes/#hu>.

A nyerteseket külön is kiértékeljük emailben.

1) Hol található az iskolád? (ország)

- Magyarország
- Szlovákia

2) Hol található az iskolád? (település)

.....
.....

3) Melyik településen laksz?

.....
.....

4) Hány éves vagy?

- Még nem vagyok 10 éves.
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 22 évesnél idősebb vagyok.

5) Mióta jársz határon túli (lakóhelyedtől eltérő országban lévő) iskolába?

- Kevesebb, mint 1 éve.
- 1 éve
- 2 éve
- 3 éve
- 4 éve
- 5 éve
- 6 éve
- 7 éve
- 8 éve
- Több, mint 8 éve.

6) Miért választottál határon túli (lakóhelyedtől eltérő országban lévő) iskolát?

- Szerettem volna az anyanyelvemen tanulni, de nincs magyar / szlovák iskola a lakóhelyemen.
- Szerettem volna a szomszédos ország nyelvén tanulni.
- Szerettem volna magasabb színvonalú oktatásban részt venni.
- A szüleim a határ túloldalán dolgoznak, és egyszerűbb volt ugyanabban az országban iskolába járni, ahol ők is dolgoznak.
- A testvérem / barátom szintén oda jár iskolába, és nagyon jó tapasztalatokat szerzett.
- A szüleim döntötték el, hogy oda járjak.

Nem tudom.

7) Voltak-e egyéb okai a határon túli iskolaválasztásodnak?

.....
.....

8) Találkoztál nehézségekkel abból eredően, hogy a határ túloldalán tanulsz?

- Igen, külföldiként nehéz megszokni az iskolát, és megtalálni a közös hangot az osztálytársakkal.
- Igen, nehézségeim vannak a nyelvi megértéssel.
- Igen, problémás a határon átívelő közlekedés.
- Igen, be kellett jelentkeznem a határ túloldalán lakosként ahhoz, hogy ingyenesen kaphassam az étkezést / az iskolai könyveket / a diákigazolványt stb.
- Igen, a születési helyem szerinti iskolában elvégzett tanulmányaimat nem ismerték el érvényesnek a határon túli iskolában.
- Igen, adminisztratív jellegű problémák az iskolában (pl. online bizonyítvány, az iskolában kezelendő adminisztratív felületek, stb.)
- Nem voltak.
- Nem tudom.

9) Voltak-e egyéb nehézségeid azzal, hogy a határ túloldalán tanulsz azokon kívül, amik szerepelnek a felsorolásban?

.....
.....

6.1.e A határon átnyúló projektek megvalósítására fókuszáló kérdőív

Ennek a kérdőívnek az a célja, hogy feltárja mindazon akadályokat, amelyek nehezítik a magyar-szlovák határon átnyúló projektek megvalósítását.

Az Ön tapasztalatai kulcsfontosságúak a helyzet jövőbeli javítása szempontjából.

Köszönjük szépen, hogy szán 10 percet az életéből ennek a kérdőívnek a kitöltésére!

A kérdőív kitöltésével Ön jogosulttá válik arra, hogy nyereményjátékunkban részt vegyen. Amennyiben a kérdőív végén jelzi a nyereményjátékban való részvételi szándékát, akkor esélye nyílik az egyik családi fürdőbelépő elnyerésére.

A kérdőívet kitöltők között az alábbi településeken található fürdőkbe szóló családi fürdőbelépőket sorsolunk ki: Bábolna, Dunaszerdahely, Komárom, Szentendre.

Az első sorsolásra 2023. november 30-án, a másodikra 2024. január 31-én kerül sor.

A nyereményjáték lefolyásáról és eredményéről az alábbi linken fogunk tájékoztatást nyújtani: <https://hu-sk.eu/hu/access-kerdoivezes/>.

A nyerteseket külön is kiértéskítjük emailben.

1) Melyik programidőszakban valósított meg projektet?

- 2007-2013 között.

- 2014-2020 között.
- Mindkét programidőszakban.

2) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **közbeszerzés?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

3) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **építési engedélyek beszerzése?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

4) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **környezetvédelmi engedélyek beszerzése?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát!*

.....

5) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **a magyar és szlovák műszaki tervek közötti eltérések?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

6) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **hivatalos információk elérhetősége a határ túloldalán** (a nemzeti és a regionális hatóságok szintjén)? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

7) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során **a felhasznált forrásokhoz kapcsolódó jelentések (reportok)** során? *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

8) A projekt(ek) megvalósítása során adódtak-e **a COVID-járványból származó problémák?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

9) Tapasztalt-e nehézséget a projekt(ek) megvalósítása során az alábbi területen: **a projekt témájához kapcsolódó nemzeti jogszabályok eltérősége?** *Ha igen, kérjük fejtse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".*

.....

10) Tapasztalt-e **egyéb nehézséget** a projekt(ek) megvalósítása során? Ha igen, kérjük fejtsse ki a problémát. Ha nem, kérjük annyit írjon csak be, hogy "Nem".

.....
.....

6.2 A direkt megkeresések helyszínei

6.2.1 Szórólapozás helyszínei (shopping)

- Magyarország
 - Balassagyarmat (TESCO Hipermarket Balassagyarmat)
 - Encs (SPAR Encs)
 - Esztergom (Praktiker Esztergom)
 - Esztergom (TESCO Hipermarket Esztergom)
 - Győr (ETO Park)
 - Győr (Praktiker Győr)
 - Kazincbarcika (TESCO Hipermarket Kazincbarcika)
 - Komárom (TESCO Hipermarket Komárom)
 - Mosonmagyaróvár (TESCO Hipermarket Mosonmagyaróvár)
 - Ózd (TESCO Hipermarket Ózd)
 - Salgótarján (SPAR Salgótarján)
 - Salgótarján (TESCO Hipermarket Salgótarján)
 - Sátoraljaújhely (TESCO Hipermarket Sátoraljaújhely)
 - Szécsény (SPAR Szécsény)
- Szlovákia
 - Ipolyság (Šahy) (Billa)
 - Ipolyság (Šahy) (Lidl)
 - Kassa (Košice) (Aupark)
 - Kassa (Košice) (Cassovia)
 - Kassa (Košice) (Galéria)
 - Királyhelmec (Královský Chlmec) (TESCO)
 - Losonc (Lučenec) (Kaufland)
 - Losonc (Lučenec) (Stop Shop)
 - Losonc (Lučenec) (TESCO)
 - Nagykürtös (Veľký Krtíš) (Billa)
 - Nagykürtös (Veľký Krtíš) (Kaufland)
 - Nagykürtös (Veľký Krtíš) (Lidl)
 - Nagykürtös (Veľký Krtíš) (Stop Shop)
 - Nyitra (Nitra) (Mlyny)
 - Pozsony (Bratislava) (Aupark)
 - Pozsony (Bratislava) (Avion Shopping Park)
 - Pozsony (Bratislava) (Bory Mall)
 - Pozsony (Bratislava) (IKEA)
 - Rozsnyó (Rožňava) (TESCO)
 - Szepsi (Moldava nad Bodvou) (Lidl)
 - Tőketerebes (Trebišov) (Kaufland)

- Tőketerebes (Trebišov) (Lidl)
- Verebély (Vráble) (Lidl)
- Verebély (Vráble) (TESCO)

6.2.2 Szórólapozás települései (CBRM)⁹

- Szórólapok személyes kiosztása
 - Abaújvár
 - Bódvaszilas
 - Büttös
 - Feketeerdő
 - Gönc
 - Göncruszka
 - Hernádszurdok
 - Hidasnémeti
 - Hidvégardó
 - Kéked
 - Komjáti
 - Mosonmagyaróvár
 - Pányok
 - Rajka
 - Telkibánya
 - Tornyosnémeti
 - Zsujta
- Szórólapok hivatalban való kihelyezése
 - Bezenye
 - Hegyeshalom
 - Hollóháza
 - Levél
- Szórólapok (kizárólag) online megosztása
 - Dunakiliti
 - Dunasziget

⁹ A szórólapok kiosztása mellett több település a saját felületein online is elérhetővé tette a szórólapok digitális verzióját.

6.3 A népszerűsítéshez használt vizuális elemek

Népszerűsítéshez használt, magyar nyelvű kreatívok	Népszerűsítéshez használt, szlovák nyelvű kreatívok
 <p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>	 <p>CHCELI BY SME, ABY sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>
 <p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>	 <p>CHCELI BY SME, ABY sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCO CESCO CARPATHIA</p>

Népszerűsítéshez használt,
magyar nyelvű kreatívok

SZERETNÉM, HA...

könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Népszerűsítéshez használt,
szlovák nyelvű kreatívok

CHCELI BY SME, ABY

sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

sa uľahčil život ľuďom žijúcim na hraniciach.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

könnyebben tudnám az ügyeimet intézni a határ mentén.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

vybavovanie záležitosti pozdĺž hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Népszerűsítéshez használt,
magyar nyelvű kreatívok

SZERETNÉM, HA...

könnyebben vállalhatnék munkát a határ túloldalán is.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Népszerűsítéshez használt,
szlovák nyelvű kreatívok

CHCELI BY SME, ABY

práca na druhej strane hranice bola dostupnejšia.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁS DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

a határ túloldalán is problémamentesen tudnék vásárolni.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

nakupovanie na druhej strane hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁS DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

SZERETNÉM, HA...

a határ túloldalán is problémamentesen tudnék vásárolni.

NYERJ
FÜRDŐBELÉPŐT!

TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

CHCELI BY SME, ABY

nakupovanie na druhej strane hraníc bolo jednoduchšie.

Vyhraj vstupenku
do kúpeľov!

VYPLŇTE NÁS DOTAZNÍK!

#ACCESS

interreg
Hungary - Slovakia

Co-funded by
the European Union

CESCI

CESCI
CARPATHIA

Népszerűsítéshez használt, magyar nyelvű kreatívok	Népszerűsítéshez használt, szlovák nyelvű kreatívok
<p>SZERETNÉM, HA... könnyebbé tennék a határ menti emberek életét!</p> <p>NYERJ FÜRDŐBELÉPŐT! TÖLTSD KI A KÉRDŐÍVET!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCİ CESCİ CARPATHIA</p>	<p>CHCELI BY SME, ABY študovanie na druhej strane hranice bolo pre naše deti jednoduchšie.</p> <p>Vyhraj vstupenku do kúpeľov! VYPLŇTE NÁŠ DOTAZNÍK!</p> <p>#ACCESS interreg Hungary - Slovakia Co-funded by the European Union CESCİ CESCİ CARPATHIA</p>